

bron: [https://doks.khleuven.be/doks/do/files/](https://doks.khleuven.be/doks/do/files/FiSeff8080812d7fd54e012d83e94cec0449/)

[FiSeff8080812d7fd54e012d83e94cec0449/](https://doks.khleuven.be/doks/do/files/FiSeff8080812d7fd54e012d83e94cec0449/)

[Afstudeerproject_Pieter_Lietar_SpelenderWijs_voetballen.pdf;jsessionid=B9C2DFC434C5EF00D0D01839F2BA18AC?recordId=SKHLff8080812d7fd54e012d83e94cec0448](https://doks.khleuven.be/doks/do/files/FiSeff8080812d7fd54e012d83e94cec0449/Afstudeerproject_Pieter_Lietar_SpelenderWijs_voetballen.pdf;jsessionid=B9C2DFC434C5EF00D0D01839F2BA18AC?recordId=SKHLff8080812d7fd54e012d83e94cec0448)

SpelenderWijs voetballen

in de derde graad van de lagere school

.....

Pieter Liétar

Bachelor in het onderwijs: secundair onderwijs

Academiejaar 2010-2011

SpelenderWijs voetballen

in de derde graad van de lagere school

Student: Pieter Liétar

Promotor: H. Leysen, docent KHLeuven – DLO

Onderwijsvakken: Lichamelijke Opvoeding – Bewegingsrecreatie

Academiejaar: 2010 – 2011

Samenvatting

SpelenderWijs voetballen is een didactisch concept dat inzichtelijk leren spelen nastreeft. Het verwijst naar het ontwikkelen van spelcompetenties in authentieke, betekenisvolle situaties. Het aanleren van specifieke voetbalvaardigheden is geen geïsoleerde aanpak maar moet steeds plaatsvinden in relatie tot het voetbalspel.

Essentieel bij het spelenderwijs leren voetballen is dat kinderen op een kindvriendelijke manier het spel (beter) leren spelen. Kinderen hebben plezier in het voetballen als hun ontwikkelingsmogelijkheden op het juiste moment en op de juiste manier worden aangesproken. De leerbaarheid van het spel wordt vergroot door het voetbal voor jonge spelers te vereenvoudigen en overzichtelijker te maken: 4 tegen 4 in plaats van 11 tegen 11.

In het eerste deel van dit afstudeerproject wordt voetbal als doelspel geanalyseerd en wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste spelcompetenties binnen de eindspelvorm 4 tegen 4. Om haalbare voetbal-leer-situaties te kunnen ontwerpen, worden enkele vereenvoudigingstrategieën beschreven.

In het tweede deel bespreken we een aantal pedagogisch-didactische richtlijnen om het spelonderwijs maximale kansen te geven. Met een beperkte beschikbare tijd is het belangrijk dat de leerkracht duidelijke prioriteiten stelt, beslist wat er moet behandeld worden om vorderingen te maken en welke maatregelen hiervoor moeten worden genomen.

Het derde deel is een praktijkdeel. Op basis van een periodeplan wordt een lessenreeks voor leerlingen van de derde graad lagere school voorgesteld.

Woord vooraf

Alvorens over te gaan tot de bespreking van het eindwerk zou ik graag eerst nog enkele mensen willen bedanken omdat zij dit zeker en vast verdienen.

Vooreerst wil ik mijn promotor Mevrouw Hilde Leysen graag bedanken voor de goede tips en ondersteuning die ik van haar gekregen heb en voor de uren die zij besteed heeft aan het nalezen en het verbeteren van mijn eindwerk.

Vervolgens zou ik graag de directie van mijn stageschool en mijn stagementor Mevrouw Ines Feyaerts bedanken omdat zij mij de kans gaven stage te doen en mijn afstudeer-project aan de praktijk te toetsen.

Het was een fijne samenwerking!

Niet te vergeten wil ik ook een aantal van mijn klasgenoten bedanken voor de momenten waarop ze me tips gegeven hebben, gesteund hebben of er gewoon voor me waren als dat even nodig was.

Verder wil ik vast en zeker mijn ouders bedanken die mij steeds gesteund hebben in mijn studies en mij aangemoedigd hebben bij het schrijven van mijn afstudeerproject.

Inhoudstafel

Samenvatting	3
Woord vooraf	5
Inleiding	9
I. Voetbal als doelspel	11
1.1 Spelstructuur van de doelspelen	11
1.2 Het doelspel 4 tegen 4	13
1.3 Spelcompetenties binnen 4 tegen 4	15
1.4 Het ontwerpen van haalbare voetbal-leer-situaties	19
1.5 Persoonsdoelen	23
II. Voetbal spelenderWijs onderwijzen	27
2.1 Plannen	27
2.2 Creëren van een veilige leeromgeving	28
2.3 Bepalen van de beginsituatie	30
2.4 Presenteren van de taak	30
2.5 Voorzien in voldoende oefen/speeltijd	31
2.6 Aanbieden van relevante oefenstof	31
2.7 Geven van feedback	34
2.8 Zorgen voor een goede opstelling en observatie	36
2.9 Spelend leren spelen	36
2.10 Motiveren van spelers	37
2.11 Progressieve leerstofopbouw	38
2.12 Tempo	39
2.13 Spel op maat van de deelnemers	39
2.14 Directe versus indirecte onderwijsstijl	40
III. Van aangepaste spelvormen naar 4 tg 4	43
3.1 Praktijkvoorbeeld: periodeplan voetbal	43
3.2 Lessenreeks voetbal	44
3.3 Voetbaltechnieken die in deze spelvormen aan bod komen:	69
3.4 Enquête	74

Algemeen besluit	83
Literatuurlijst	85
Bijlage	87

Inleiding

SpelenderWijs (Leysen, 2011) is gericht op het ontwikkelen van spelcompetenties: technisch, tactisch en mentaal van aard, in een realistische, betekenisvolle situatie.

Het ontwikkelen van vaardigheden (technisch en tactisch) laat zich nog regelmatig kenmerken door lineair en analytisch denken. Het stilstaan bij vele detailbewegingen terwijl de gehele techniek of tactiek nog nauwelijks beheerst wordt, komt nog veel voor. Uit onderzoek (James, Griffin & Dodds, 2009) blijkt dat deze manier van aanleren veel effect heeft wanneer de vaardigheid getoetst wordt zoals deze is aangeleerd. Kinderen weten wat ze moeten doen en kunnen dit goed laten zien. Het slim kunnen gebruiken van de geleerde vaardigheden, bijvoorbeeld in een spel, blijkt minder goed te gaan.

Het ontwikkelen van vaardigheden in een spel'echte' situatie geeft weliswaar een minder niveau van beheersing op korte termijn, maar het wendbaar en creatief toepassen in een spel of wedstrijd scoort veel hoger. Spelers die creatief en spelecht problemen kunnen oplossen, gebruiken en ontwikkelen vaardigheden om te kunnen reageren op steeds veranderende situaties. Het is dus van belang om kinderen in betekenisvolle, spelechte situaties te laten leren. Dit vraagt behoorlijk wat inzicht van de leerkracht om spelvormen af te stemmen op de doelgroep.

Leren spelen vraagt om spelinzicht. Ook daarom is het belangrijk om veel spelsituaties aan te bieden. Niet het ontwikkelen van een vast repertoire aan voetbaltrucs is daarbij uitgangspunt maar juist het creëren en reageren in de situatie om tot scoren te komen: slim leren spelen. Om te leren spelen is het belangrijk om te snappen wat, hoe en wanneer je iets doet. Het gaat uiteindelijk niet om het beheersen van de perfecte techniek maar om het zo efficiënt mogelijk spelen in de situatie: spelenderWijs spelen.

In een eerste deel van dit afstudeerproject gaan we na hoe de spelstructuur van voetbal als doelspel eruitziet en beschrijven we de spelcompetenties die hierbinnen aan bod komen. Er worden een aantal basisspelregels geformuleerd en tactische mogelijkheden beschreven met betrekking tot de eindspelvorm vier tegen vier.

In een tweede deel worden een aantal pedagogische en didactische richtlijnen gegeven om voetbal spelgericht te onderwijzen.

In het laatste deel wordt een lessenreeks voetbal voor 10-12-jarigen voorgesteld en worden de resultaten van de enquête hieromtrent toegelicht.

I. Voetbal als doelspel

Op het gevaar af een open deur in te trappen, gaan we van start met de constatering dat voetballen een spel is. Ieder spel wordt gekenmerkt door een spelidee of speldoel, middelen om dat doel te bereiken, bepaalde regels en de vrijwillige acceptatie van deze regels (Leysen, 2004).

Wanneer we spreken van het speldoel of spelidee dan gaat het hier om de definitie van het spel zelf en niet om vormingsdoelen zoals het motorisch vaardiger worden of het bevorderen van de gezondheid.

Het doel van het voetbalspel is om meer doelpunten te maken dan de tegenpartij. Deze spelbedoeling kan alleen worden gerealiseerd door gebruik te maken van die middelen die in overeenstemming zijn met de regels.

Bij de middelen van het voetbalspel denken we in eerste instantie aan een bal, die door de aanvallers op reglementaire wijze naar het doel moet worden gebracht om te scoren.

Net zoals alle andere sportspelen heeft voetbal naast zijn eigen internationale spelregels ook aangepaste spelregels met betrekking tot de verschillende wedstrijdvormen. Alle voetbalhandelingen die door de spelers worden uitgevoerd, worden steeds door de spelregels geleid en kunnen zonder die regels niet correct worden begrepen.

1.1 Spelstructuur van de doelspelen

De definiëring van het speldoel legt de grondstructuur van het spel vast. Spelen met eenzelfde grondstructuur vertonen heel wat overeenkomsten. Op basis hiervan kunnen (sport)spelen ingedeeld worden in drie spelcategorieën. We onderscheiden doelsportspelen, terugslagspelen en slagbalspelen (Leysen, 2004):

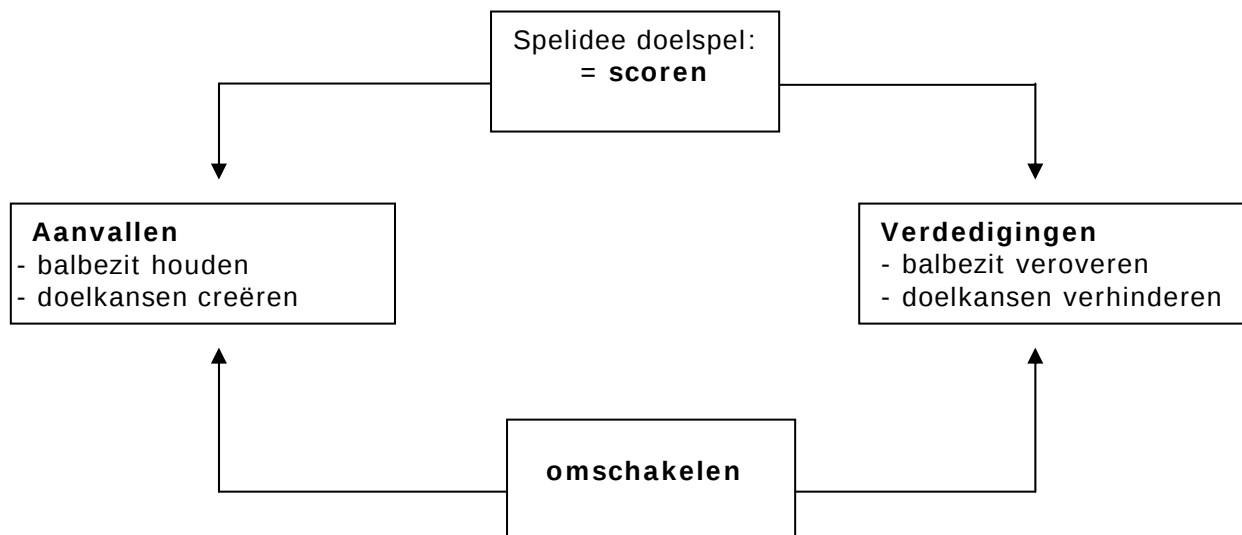
- Kenmerkend voor de doelspelen is dat men punten tracht te scoren door het movendum of spelobject in het doel van de tegenstrever te krijgen. Dit doelvlak kan verticaal zijn en zich op een achterlijn bevinden (bijvoorbeeld bij voetbal, handbal), of horizontaal en verhoogd zijn (bijvoorbeeld bij korfbal en basketbal). Doordat alle spelers door elkaar bewegen binnen hetzelfde speeloppervlak is de weerstand van de tegenpartij onmiddellijk voelbaar. Hierdoor beïnvloeden de spelers elkaars spelgedrag direct.
- Bij de terugslagspelen vormt het speelveld van de tegenpartij het doelgebied. De spelers worden van elkaar gescheiden en mogen tijdens het spel elkaars veld niet

betreden. Bij o.a. volleybal, netbal, badminton en tennis beperkt de weerstand zich dan ook tot de wijze waarop het movendum over het net gespeeld wordt.

- Binnen de slagbalspelen (bijvoorbeeld honkbal, softbal) is er een slagpartij en een veldpartij. De taken van beide partijen zijn zeer verschillend en van elkaar gescheiden. Ook hier is de weerstand dus eerder beperkt.

Het gaat in het voetballen altijd om meer doelpunten maken dan de tegenpartij. Het winnen van de wedstrijd. Om dit voor elkaar te krijgen zal het team moeten aanvallen. Dit betekent automatisch dat de tegenpartij verdedigt. En omdat balbezit voortdurend wisselt, is er naast het aanvallen en verdedigen ook sprake van omschakelen.

Schematisch ziet het er als volgt uit:

Figuur 1: grondstructuur van een doelspel

Binnen *Aanvallen* onderscheiden we de vaardigheden om balbezit te behouden en doelpunten te creëren om vervolgens te kunnen scoren. Spelers moeten daartoe bepaalde technische en tactische voetbalhandelingen kunnen uitvoeren, zoals het passen, dribbelen, passeren, vrijlopen, in steun komen, kaatsen, een voorzet geven en koppen.

Verdedigen is de logische tegenhanger van aanvallen. We onderscheiden hier de vaardigheden om balbezit te veroveren en doelpunten te voorkomen. Om de bal te kunnen onderscheppen, moeten spelers bijvoorbeeld kunnen jagen, knijpen (naar de as lopen als de bal aan de andere kant van het veld is), dekken, koppen en een sliding maken. Leidt dit niet tot het gewenste resultaat, dan maakt het plaats voor het voorkomen van een doelpunt. Spelers dragen hieraan bij door vaardigheden als afschermen, blokkeren en (weg)koppen. Alleen de doelverdediger kan de bal wegwerken met zijn handen.

Balbezit kan tijdens het voetballen snel omslaan in balverlies. Bij wisseling van balbezit zullen beide teams - bij voorkeur snel - moeten *omschakelen* van aanvallen naar verdedigen of omgekeerd.

Wie wat doet - passen, passeren, vrijlopen enz.- en op welk moment, op welke manier en in welke richting kan alleen maar worden begrepen vanuit de wedstrijd of het spel zelf. Alle handelingen die gedaan worden, staan in dienst van het doelpunten maken om te kunnen winnen. Wat een speler doet, wordt dan bepaald door medespelers en tegenstanders. Maar ook waar de actie op het veld plaatsvindt, beïnvloedt de handelingen van de spelers. Hebben we het binnen het aanvallen over het opbouwen op eigen helft of op de helft van de tegenpartij? De (waarneembare) handelingen van de spelers krijgen betekenis binnen de context.

1.2 Het doelspel 4 tegen 4

De kleinste voetbalvorm ('eindspelvorm') waarin de teamfuncties aanvallen, verdedigen en omschakelen samen aan bod komen, is 4 tegen 4.

- Voetbal is een ploegsport waarin wel 1 tegen 1-situaties voorkomen maar dan geïntegreerd in het spel zelf en niet als spelvorm op zich.
- Bij 2 tegen 2-spelvormen zien we dat de speler in balbezit voor zijn pas geen keuze heeft: hij moet steeds dezelfde speler aanspelen wat zowel technisch als tactisch vrij moeilijk is.
- In 3 tegen 3-spelvormen heeft de speler aan de bal voor zijn pas de keuze tussen twee zich vrijlopende medespelers, maar is beperkt in de mogelijkheden van het geven van zowel de breedtepas als de dieptepas.
- Door een vierde speler in te schakelen, kan de speler aan de bal opteren voor een laterale pas (links of rechts) wanneer de bal niet naar voor kan worden gespeeld. Lukt deze laterale pas ook niet, dan kan hij een pas achteruit geven. De posities die worden ingenomen hebben de vorm van een ruit. Alles wat het voetballen interessant maakt, zit in deze vorm.

Omdat bijna alle facetten van het voetbal terugkomen in een 4 tegen 4 wedstrijdje op een klein veld kunnen jonge kinderen op deze manier veelzijdig leren voetballen.

- Het is aantrekkelijk om te spelen: spelers krijgen de kans om veel balcontacten te maken, zeker wanneer je de spelsituatie afzet tegenover 11 tegen 11 op een groot veld. Terugkomende spelproblemen zullen na verloop van tijd sneller worden herkend en oplossingsmanieren die worden aangeleerd of door ervaringsleren eigen zijn gemaakt, kunnen eerder worden toegepast.

- Door het aantal spelers (4) zijn er steeds voorwaarden aanwezig om de breedte en de lengte van het speelveld op de juiste manier te gebruiken. Er kan breed gespeeld worden, waarbij het breedtespel als voorwaarde dient voor de dieptepas. De bal kan evengoed diep gespeeld worden waarna met een dreiging van een breedte- of terugspeelpas, de tegenspeler uit positie kan gebracht worden. Ook hier is de breedtemogelijkheid functioneel en wedstrijdeigen. Het is niet zo dat in vormen met spelersaantallen zoals 5 tegen 5 of 7 tegen 7 (zoals door de KBVB wordt gepromoot) dergelijke situaties niet zouden bestaan maar ze doen zich er wel minder voor. Doordat er bij 5 tegen 5 of 7 tegen 7 meer spelers in het veld staan, worden dieptepas en breedtepas minder duidelijk en ontstaan er veel situaties waarbij meer spelers dezelfde rol spelen en elkaar dus in de weg lopen. De taken per positie zijn minder duidelijk en het spel is minder overzichtelijk (Helsen, 1997).
- Een voetballer leert in 4 tegen 4 situaties technieken, tactieken en spelregels toepassen. Spelers kunnen zich richten op het goed vrijlopen, het in beweging aan- en meenemen van de bal, het passeren van een speler met of zonder schijnbeweging en nog vele andere facetten die van toepassing zijn op het voetbalspel 11 tegen 11. In wedstrijddecideerde situaties leert een speler bijvoorbeeld dat hij bij balbezit de bal altijd naar de zijkanten moet kunnen afspelen. Medespelers moeten dus in steun komen bij het creëren van deze afspeelmogelijkheden. Passeeracties, versnellen, bal bij passeren ver van de tegenstander houden, het lichaam tussen bal en tegenstander houden zijn bijvoorbeeld andere spelonderdelen waarbij er transferwaarde is van de eindspelvorm 4 tegen 4 naar het totaalspel 11 tegen 11.

Volgende belangrijke spelproblemen waarvoor de spelers oplossingen moeten zoeken, kunnen concreet aan bod komen in een 4 tegen 4 wedstrijd:

- de kennis van en het spelen volgens de spelregels.
- wat kan je doen met de bal in de spelsituatie?
- hoe kan je als team scoren?
- hoe kan je als team doelpunten voorkomen?
- hoe moet de ruimte worden gebruikt?
- hoe is het gedrag ten opzichte van de mede- en tegenspelers?

Voor de leerkracht is het belangrijk om bovenstaande punten belangrijk te maken tijdens het coachen van jonge spelers. Het streven hierbij is dat jeugdige voetballers na verloop van tijd zelf de spelproblemen gaan herkennen en zelfstandig op zoek gaan naar oplossingsmanieren en deze ook gaan toepassen tijdens de eindspelvorm 4 tegen 4.

1.3 Spelcompetenties binnen 4 tegen 4

Bij aanvallen

Tot aan het doel van de tegenpartij gaat het om *opbouwen*: balbezit houden:

- In een vrije positie de bal aannemen en binnen speelbereik houden.
- De bal afschermen en in de vrije ruimte dribbelen, waarbij de bal binnen speelbereik wordt gehouden.
- De bal buiten het bereik van een tegenspeler naar een vrijstaande medespeler passen.
- Zich vrij van tegenspelers en aanspeelbaar voor de balbezitter opstellen.
- Goed positiespel met als doel de bal te houden en de pas vooruit/in de diepte gespeeld te krijgen.

Bij het doel van de tegenstander gaat het om *het creëren van scoringskansen en het scoren*.

- De bal in de buurt van het doel op doel schieten of dribbelen in het scoorvak.

Bij verdedigen

Tot aan het eigen doel gaat het om het *storen van de opbouw van de tegenstander*:

- Dicht bij elkaar spelen.
- Druk op de tegenstander geven.
- Een afspeellijn sluiten door zich tussen bal/man en doel op te stellen.
- Tegenstander en bal vóór je houden.

Dicht bij het eigen doel gaat het vooral om *het scoren van de tegenstander te voorkomen en daarnaast de bal weer terug te winnen*.

- Tussen het doel en de tegenstander blijven en voorkomen van scoren door het afsluiten van de scorlijn.
- De doorgang van een balbezitter afsluiten en de bal afpakken wanneer de balbezitter die niet binnen zijn speelbereik heeft.
- Doel goed afschermen.

Bij omschakelen

- Zeer snel omschakelen in denken en handelen van de ene teamfunctie naar de andere.

In de tabellen op de volgende pagina's wordt achtereenvolgens een overzicht gegeven van de mogelijke tactische opties voor 'een balbezitter', een ploegmaat van de balbezitter, een verdediger, aangevuld met mogelijke instructies. (Leysen, 2008; Vansteenbrugge, Goethals & Van Renterghem, 2004).

Individuele speler in AANVAL	
THEMA: OPBOUWEN EN SCOREN	
Balbezitter	
Staat vrij Staat niet op doelafstand	⇒ pas geven • geef een pas naar een medespeler die diep kan spelen • geef je pas laag en vlak: een speelklare bal is gemakkelijk aan en mee te nemen • geef je pas nauwkeurig in de loop van de medespeler: zo kan die zonder tijdverlies de bal aan- en meenemen • geef je pas krachtig: slappe passen worden gemakkelijk onderschept • verplaats je na het geven van de pas ⇒ het drijven van de bal • loop zoveel mogelijk naar voor met de bal: hierdoor boek je terreinwinst • je hoeft de bal niet zo vaak te raken als je heel snel wil zijn • speel de bal maar iets verder voor je uit ! geef bij voorkeur een pas: de bal gaat sneller dan de snelste speler.
Staat vrij Staat op doelafstand	⇒ op doel trappen • probeer de bal met de bovenkant van de voet te raken als je hem wil trappen, dan gaat de bal harder • probeer de bal in het midden te raken
Staat niet vrij	⇒ het dribbelen van de bal • omspeel je verdediger • probeer de bal zo dicht mogelijk bij je te houden, zo kan de ander hem niet gemakkelijk afpakken • probeer de bal zoveel mogelijk te raken, je kan hem dan beter langs de tegenstander sturen ⇒ pas geven • geef een pas naar een ploegmaat

Figuur 2: Tactische principes in voetbal voor de balbezitter (naar Leysen, 2008)

Individuele speler in AANVAL	
THEMA: OPBOUWEN EN SCOREN	
Ploegmaat van de balbezitter	
Is aanspeelbaar	Staat op doelafstand ('zone van de waarheid') • onderneem een doelpoging: scoor! Staat niet op doelafstand • geef snel een pas naar een vrijstaande ploegmaat die op doelafstand staat • verplaats je snel naar het doel en scoor • trek één (of meerdere) verdediger(s) naar je toe en speel dan de bal snel naar een vrijstaande (en doelgevaarlijke) ploegmaat
Is niet aanspeelbaar	Staat op doelafstand maar is niet bereikbaar • maak je aanspeelbaar : verberg je niet achter een tegenspeler • loop niet met je rug naar de bal gekeerd: zo kan je het nodige oogcontact met je medespeler niet behouden Staat te ver en niet op een doelafstand • wacht de bal niet af, maar kom naar de bal toe • bied je aan in de buurt van de bal • zoek zoveel mogelijk de vrije ruimte op waar zich noch mede- of tegenspeler bevindt: zo lok je passen uit, hetzij in de diepte (terreinwinst en doelkans), hetzij in de breedte (flankaanval en creëren van doelkans) • verplaats je en open een nieuwe paslijn, vraag expliciet de bal • verplaats je en zoek een scoringspositie op Staat niet vrij, maar wordt afgedekt door een verdediger • loop gekruist vrij achter de verdedigers door • maak je aanspeelbaar via een schijnbeweging • maak gebruik van ritmewijzigingen: je verrast je rechtstreekse tegenspeler door op het gepaste moment van hem weg te spurten • lok je tegenspeler mee weg: zo creëer je een vrije ruimte voor je medespeler(s)
Na het afspelen van de bal	• bied je opnieuw aan in de diepte (doelgericht) • bied je opnieuw aan in de breedte (balbezit verzekeren)

Figuur 3: Tactische principes in voetbal voor een ploegmaat van de balbezitter (naar Leysen, 2008)

Individuele speler in VERDEDIGING	
THEMA: SCOREN VERHINDEREN EN BALBEZIT VEROVEREN	
Verdediger	
Kans op scoren verhinderen	• ga dicht voor de tegenstander staan zodat hij niet kan schieten • kies positie tussen bal en eigen doel: zo versper je de weg naar doel en sluit je de 'schiethoeken' af
Balbezit veroveren	zet de aanvaller onder druk • loop nooit samen met een medespeler gelijktijdig naar één zelfde speler toe want zo worden er openingen gecreëerd voor de tegenpartij • niet naar de bal 'happen': vang hem liever op en rem hem wijkend af zodat medespelers de tijd krijgen om positie te kiezen • drijf de speler in balbezit naar buiten toe, weg uit de centrale zone voor doel: direct gevaar is dan geweken • zorg voor zeer korte dekking, geef je mannetje geen ruimte richting doel • wees steeds alert: slechte balaanname of slechte passen laten je toe te anticiperen en de bal te veroveren • kijk zowel naar de bal als naar de tegenspeler(s): laat je niet verrassen • speel achteraan nooit op één lijn: door een opstelling in "trapvorm" vermijd men door één enkele dieptepas gepasseerd te zijn staat niet vrij, maar wordt afgedekt door een verdediger • maak je aanspeelbaar via een schijnbeweging ! beheers jezelf in een duel: fair play voor alles
Na onderschepping	Schakel onmiddellijk/snel om van verdediging naar aanval • breng de bal snel op naar het doel van de tegenstrever • geef snel een pas naar een speler die dicht bij het doel staat

Figuur 4: Tactische principes in voetbal voor een verdediger (naar Leysen, 2008)

Het belang van een techniekkeuze wordt bepaald door enerzijds het spelniveau van de leerlingen en anderzijds de 'relationele eisen' die de techniek stelt aan de uitvoerder, zijn ploegmaats en de capaciteiten van de tegenpartij (Leysen, 2008).

Voor leerlingen van de derde graad van de basisschool opteren we voor de volgende noodzakelijke technische elementen zodat er in het spel tactisch verantwoord gebruik van gemaakt kan worden:

- Spelers kunnen minstens 1 traptechniek inzetten om te scoren. Voorbeeld: een laag doelschot met volle wreef.

We kiezen steeds voor die doeltechniek die breed inzetbaar is. Door deze keuze bewust te maken, kunnen we tijd sparen of beter gezegd vrijmaken voor spelend leren.

- Spelers moeten een lage, vlakke pass kunnen geven en een lage bal speelklaar kunnen aannemen met de binnenkant van hun keuzevoet.
- Spelers moeten zich snel richting doel kunnen verplaatsen met de bal, dit wil zeggen: de bal kunnen leiden in rechte lijn of in een brede boog, met richting- en ritmeveranderingen (start- en stopacties).
- De baldrager moet de vrijstaande ploegmaat kunnen zien en de bal tijdig afspelen. Dit kan enkel wanneer hij de bal kan manipuleren zonder erbij na te denken. Als hij de vaardigheid geautomatiseerd heeft kan hij zijn aandacht beter richten naar de omgeving. Wanneer de individuele expertise van de speler voor een vaardigheid ontoereikend is, beginnen we niet met het drillen van deze vaardigheid maar we vereenvoudigen de complexiteit van de spelopdracht om de speler meer tijd en ruimte geven (Leysen H, 2008).

Dribbelen, het geven van passen, schieten, passeren, het maken van schijnbewegingen, enz. moeten bij herhaling en in wisselende spelsituaties worden uitgevoerd. In deze spelsituaties kan tevens de relatie naar de echte wedstrijd worden gelegd. De spelers moeten maximaal in de gelegenheid worden gesteld om deze voetbalhandelingen te oefenen zonder onnodige onderbrekingen en wachttijden. Daarbij oefenen spelers bijvoorbeeld om op het juiste moment vrij te lopen of op het juiste moment druk te zetten; leren ze rekening te houden met de positie van de bal en de positie van de medespeler, de richting waar de bal naar toe moet, het moment van passing, het vragen om de bal en het inschatten van de snelheid van de bal (afstand goed bepalen). Spelers moeten hun handelingen weer afstemmen op andere spelers.

1.4 Het ontwerpen van haalbare voetbal-leer-situaties

Voetballen is een (sport)spel. Kenmerkend voor een spel is, dat binnen de spelregels spelers keuzes kunnen maken. Er zit een bepaalde vrijheid en daarmee creativiteit in.

Voetballen is een ingewikkeld spel, vooral door het grote aantal spelers dat in het veld staat (11 tegen 11). Alle 22 spelers nemen beslissingen en de speler die de bal

heeft, moet reageren op die beslissingen. Daar komt nog bij dat in voetbal de bal vrij is, in tegenstelling tot andere balsporten zoals basketbal of handbal, waar de bal door de spelers vast kan worden gehouden. Dit heeft tot gevolg dat men tijdens het spel heel moeilijk rustmomenten kan inlassen. De speler in balbezit moet heel snel beslissen welke actie hij gaat maken (dribbelen, passen, shotten, bal aannemen of in één tijd doorspelen, enz.) omdat hij direct onder druk gezet wordt door een tegenspeler waarvoor hij de bal moeilijk kan afschermen.

Rekeninghoudend met de vaststelling dat voetbal enerzijds zeer complex is en dat anderzijds de mogelijkheden van de beginnende speler nog zeer beperkt zijn, is het onmogelijk dat er volgens de officiële regels op een veilige en succesvolle manier kan gespeeld worden.

Jonge spelers missen immers het nodige overzicht om de snel op elkaar volgende en voortdurend veranderende spelsituaties waar te nemen en te analyseren. Zij hebben niet de ervaring om spelproblemen te herkennen en op te lossen en beschikken bovendien niet over de nodige vaardigheden om de geselecteerde oplossingen uit te voeren (Leysen , cursus LOP, 2010).

De leerbaarheid van het spel voor jonge spelers moet worden vergroot door het voetbal te vereenvoudigen en overzichtelijker te maken en dit met betrekking tot: het aantal spelers, het aantal tegenspelers, beschermd balbezit (een balbezitter krijgt tijd om een keuze te maken als de verdediger de bal niet mag afpakken), grootte van het speelveld, omvang en aantal doelen.

De volgende **vereenvoudigingstrategieën** worden gehanteerd:

- *Van kleinere aantallen naar grotere aantallen spelers*

Het is gebleken dat het voor beginnende voetballers een groot verschil maakt om met acht (4 tegen 4) of met veertien spelers (7 tegen 7) in het veld te staan. Door het aantal spelers en de grootte van het veld is het aantal opties (keuzemogelijkheden) te groot. Er zijn te weinig spelers bij het spel betrokken en de spelidee wordt niet gerealiseerd.

- *Van meerderheidsituaties naar gelijke aantallen spelers*

Zeker in het begin van het leerproces ligt het accent op de balbezittende partij. Deze moet in de gelegenheid gesteld worden tot samenspelen en het komen tot het scoren van een (doel)punt. Met één (of twee) speler(s) meer dan de tegenpartij, die niet in balbezit is (zijn), is de kans op succesbeleving voor de kinderen veel groter.

Wil men dus meer leertijd geven aan de aanvallende ploeg dan kan men kiezen voor meerderheidssituaties waarbij er meer aanvallers dan verdedigers in het

speelveld staan of voor het inzetten van neutrale kaatsers buiten het speelveld of neutrale spelers die meespelen met de ploeg in balbezit en veranderen van kamp bij balverlies (Leysen & Dehandschutter, 2001).

Door het kiezen voor een zogenaamde 'vliegende keeper' bezorgt men ook een licht overwicht bij de aanvallende ploeg.

- *Van een breed/groot naar een smaller/kleiner scoringsgebied*

Het is heel moeilijk om tot scoren te komen wanneer de verdedigende partij zijn doel hermetisch afsluit. Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen. Het uitspelen van een scoringskans is dan welhaast onmogelijk. Daarom wordt aanvankelijk gekozen voor een breed en groot scoringsgebied in de vorm van lijnvoetbal. Vergelijk het maar met rugby waarbij over de hele breedte van het veld kan worden gescoord door de bal over de lijn op de grond te brengen. Langzamerhand kan het gebied worden aangepast, afhankelijk van het spelniveau van de voetballers en het gemak waarmee wordt gescoord. Ook dit is een belangrijk aandachtspunt voor de leerkracht want het is wenselijk om het scoringsgebied te veranderen wanneer de aanvallers veel te gemakkelijk scoren, of de verdedigers altijd een doelpoging weten te voorkomen

Door meer doelen te plaatsen, vergroot men eveneens het aantal doelmogelijkheden.

- *van aangepast spelmateriaal naar het gereguleerde spelmateriaal*

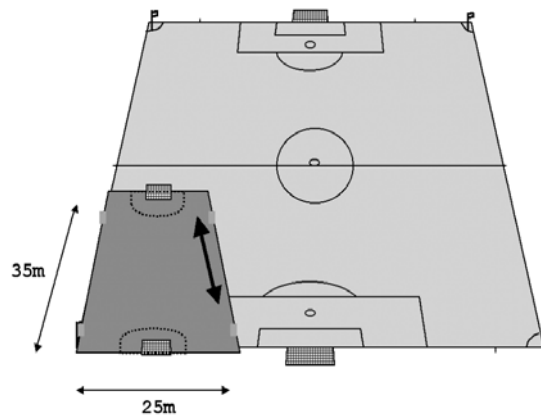
In voetbal is het spelmateriaal een bal die door de aanvallers op reglementaire wijze naar het doel moet gebracht worden om te scoren. Men kiest voor jonge spelers best voor een lichte bal maat 4 (290 gram) of 5 (370 gram).

Doeltjes zijn ongeveer 3-4 m breed maar de exacte breedte is afhankelijk van de vaardigheid van de spelers. Is er bijvoorbeeld sprake van spelers die weinig scoren, dan is het verstandig het doel breder te maken en zo de kans op een treffer te vergroten. Er kan gebruik gemaakt worden van handbaldoeltjes (5m x 2m), kegels en staanders. De hoogte van het doel speelt geen rol, omdat bij jonge kinderen uitsluitend lage, vlakke ballen toegelaten zijn.

Door elk team felgekleurde partijvestjes te geven, kan men spelers snel van elkaar onderscheiden. Dat vergroot de duidelijkheid voor de spelers.

- *van aangepaste terreinafmetingen naar het gereguleerde speelveld*

Wat de grootte van het speelveld betreft, mag de oriëntatie in de ruimte voor de spelers geen onoverkomelijke moeilijkheden opleveren en moeten de acties overzichtelijk blijven. De oppervlakte zal dus rechtstreeks in relatie staan met het aantal spelers en met hun fysieke mogelijkheden. Men vertrekt best van een gemiddelde veldafmeting van 20 bij 30 of 25 bij 35 meter (Vansteenbruggen e.a., 2004).

Figuur 5: de afmetingen van een 4 tegen 4-veld

Uiteraard is het de bedoeling de spelers compact te laten voetballen. De ruimtes tussen de spelers moeten met de bal overbrugbaar zijn. Hierdoor moeten alle spelers actief met het spel meedoen of er nu wordt aangevallen of verdedigd. Bij balbezit van de tegenstander zullen alle spelers wat dichter bij elkaar moeten gaan staan om de tegenstander het aanspelen moeilijker te maken en zal de bal terug moeten worden veroverd. Bij balbezit zullen in dezelfde posities de afstanden tussen de spelers wat groter moeten worden gemaakt om goed gebruik te maken van de geboden ruimte. Deze ruimtes moeten wel bespeelbaar blijven. Dat betekent dat de spelers elkaar wel moeten kunnen bereiken met de bal.

- *van beperkte en aangepaste spelregels naar de sportspecifieke spelregels*

Om vooral veel te voetballen wordt een beperkt aantal spelregels ingevoerd:

- geen ballen hoger dan knie- of heuphoogte,
- geen lichaamscontacten,
- de aftrap vindt plaats vanuit het midden,
- er kan zowel zonder (doel 3 op 2m) als met keeper gepeeld worden (doel 5 op 2m),
- na een doelpunt wordt de bal met een intrap vanaf de doellijn in het spel gebracht,
- er kan vanuit het hele veld gescoord worden,
- de buitenspelregel wordt niet toegepast,
- bij een hoekschop wordt de bal ingebracht vanaf een van de hoekpunten (met nadruk op de korte combinatie en juist positiespel, dus geen hoge ballen),
- gaat de bal via een speler van de tegenpartij over de achterlijn, dan wordt de bal met de voet vanaf de achterlijn ook weer in het spel gebracht door een verdediger van het betreffende doeltje,
- gaat de bal over de zijlijn, dan wordt de bal met een intrap of dribbel vanaf de grond weer in het spel gebracht,
- na een overtreding (brutaal en gevaarlijk spel, verbaal geweld en vrijwillig handspel) kan een vrije trap worden gegeven,

- Bij elke spelhervatting (doelschop, vrije schop, intrap) bevindt de tegenpartij zich op minimum 5 m afstand.

Occasioneel en tijdelijk kunnen spelregels worden aangepast. Bijvoorbeeld om overdreven persoonlijk spel tegen te gaan, kan het aantal balcontacten beperkt worden bij alle of bij één of meerdere spelers. In het begin van het leerproces mag er geen lichaamscontact gemaakt worden, later in het leerproces zijn eventueel correcte charges toegelaten.

1.5 Persoonsdoelen

Tijdens het ontwerpen van voetballessen is het belangrijk de aandacht niet alleen te richten op het leren van spelcompetenties maar tegelijkertijd ook op het verwerven van welbepaalde persoonsgebonden doelen (zie vakconcept LO).

Het ontwikkelen van een positief en realistisch zelfbeeld

Het ontwikkelen van een positief zelfbeeld hangt nauw samen met het competentiegevoel. Daaraan gekoppeld is er het gevoel van acceptatie en respect dat leerlingen motiveert tot leren. Voor de leerkracht wil dit zeggen dat hij bewust differentiatie moet inbouwen zodat elke leerling de activiteit als plezierig en uitdagend ervaart. Differentiatie krijgt vorm door bijvoorbeeld tijdens het spel aan minder vaardige leerlingen beschermd balbezit toe te laten of aan vaardige spelers te vragen om spelproblemen met een moeilijkere techniek op te lossen (bv een schaarbeweging als schijnbeweging).

Het verwerven van sociale vaardigheden

Het ontwikkelen van het sociaal functioneren verwijst naar organisatievaardigheden, omgangsvaardigheden en communicatieve vaardigheden.

Door o.a. te werken met heterogene groepjes kan de leerkracht de ontwikkeling van sociale vaardigheden stimuleren. Toch mag men er niet van uitgaan dat leerlingen tijdens spel- en wedstrijdvormen vanzelf leren samenspelen. Wanneer sociale leerdoelen niet intentioneel zijn, zowel bij de leerkracht als bij de leerlingen, worden ze niet geleerd (Behets, 2005). Als leerkracht is het daarom belangrijk aandacht te besteden aan taken waarin leerlingen andere rollen leren vervullen dan de rol van speler/beweger. Men spreekt hier van ensceneringstaken. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld functioneren in de rol van tijdwaarnemer; scheidsrechter; observator van scheidsrechter of van een individuele speler; coach van een medespeler; ontwerper van spelregels of spelvormen.

Ensceneringstaken (Massink & Naninga, 1995; Timmers, 2001) kunnen ingedeeld worden in een viertal categorieën: regelen (organiseren), waarnemen, leiden en ontwerpen/ontwikkelen.

In onderstaande tabel vindt men een overzicht van mogelijke ensceneringstaken per categorie.

Regelen
• Veldjes klaarzetten en andere organisatorische taken • (Evenwaardige) ploegjes kiezen of indelen • Duur van de wedstrijd bepalen • Een aanvoerder kiezen
Waarnemen
• Observeren van een individuele speler: technische en tactische vaardigheden (observatieprotocol) • Observeren van een ploeg: gelijkwaardige samenstelling en sportief/volgens regels spelen • Evalueren van het eigen spel en dat van ploegmaten
Leiden
• Fungeren als teller, tijdopnemer • Fungeren als spelleider die beslist in geval van conflicten en verantwoordelijk is voor de gelijkwaardige samenstelling van de ploegen • Fungeren als scheidsrechter, die fluit voor een beperkt aantal spelregels • Fungeren als instructeur tijdens een speluitleg (taakwijzer) • Fungeren als instructeur tijdens het uitvoeren van eenvoudige technische of tactische vaardigheden (kijkwijzer/zoekwijzer) • Fungeren als coach voor één speler en voor een beperkt aantal vaardigheden
Ontwerpen/ontwikkelen
• Leerdoel kiezen en tijdens het spel bewaken • Spelregels kunnen aanpassen om het spel te vereenvoudigen of moeilijker te maken • Zelf een spel maken met vooraf opgegeven “ingrediënten”

Figuur 6: Tactische principes in voetbal voor de balbezitter (naar Leysen, 2008)

De leerkracht moet betekenisvolle opdrachten zoeken waarmee leerlingen aan de slag kunnen.

Bijvoorbeeld: de leerkracht kan ervoor kiezen om expliciet te werken aan de onderlinge communicatie van spelers op het terrein: het verbaal sturen en steunen van medespelers. Hiervoor kunnen op voorhand afspraken gemaakt worden (door

leerlingen onderling of in dialoog met de leerkracht) welke korte wenken of cues hiervoor gebruikt worden: bijvoorbeeld:

- ▶ "SPEEL": expliciet de bal vragen;
- ▶ "KAATS": de bal snel terugspelen;
- ▶ "DRAAI DOOR" : goed indraaien om de bal snel te kunnen doorspelen;
- ▶ "IN DE RUG": waarschuwen als er een verdediger aankomt.

Vooraf kan ook afgesproken worden wie welke speler coacht, zodat men aanvankelijk fungeert als coach voor één speler en voor een beperkt aantal vaardigheden. Later kan dit leiding nemen worden uitgebreid met het coachen van meerdere vaardigheden en het coachen van meerdere spelers afhankelijk van de situatie die zich voordoet.

Door leerlingen ensceneringbekwaam te maken, worden ze sneller geconfronteerd met sociale vaardigheden die nodig zijn in bepaalde situaties en leren ze om verantwoordelijkheden niet voortdurend door te schuiven naar anderen (Leysen , 2004).

II. Voetbal spelenderwijs onderwijzen

De essentie van een spelgerichte aanpak kan als volgt worden samengevat: “om een vaardige uitvoerder te worden, moet de leerling voldoende kunnen oefenen in situaties die zoveel mogelijk gelijk zijn aan de omgeving waarin het nieuwe leren zal worden toegepast”.

Open vaardigheden zoals voetbal, basketbal en rugby vinden plaats in een steeds wijzigende en dynamische omgeving. De uitvoerder moet zijn bewegingsuitvoering voortdurend kunnen aanpassen aan de omgevingsvereisten die zich op dat moment voordoen. Flexibiliteit is dus zeer belangrijk. In het kader van de balsporten zijn oefeningen zonder bal of oefeningen in sterk gesloten/gecontroleerde situaties daarom weinig zinvol. Oefensituaties of vereenvoudigingen kunnen niet geïsoleerd worden van de eindactiviteit/het eindspel.

Om het (sport)spelonderwijs maximale kansen te geven, beschrijven we hieronder een aantal pedagogisch-didactische aandachtspunten (Lauder, 2001).

2.1 Plannen

Een goede planning uit zich op vele manieren. Een efficiënte accommodatieplanning verwijst naar een optimaal gebruik van de sportinfrastructuur en het beschikbare materiaal. Het uitzetten van leerlijnen vereist een grondig nadenken over hoeveel tijd er aan verschillende leermomenten wordt besteed en in welke volgorde. En tijdens de les zelf wordt verwacht dat de lesgever zorgt voor een efficiënt georganiseerd verloop met voldoende intensiteit en vlotte overgangen tussen de lesdelen.

Planning veronderstelt gerichtheid op resultaat. Lesgevers worden voortdurend geconfronteerd met het plannen van doelen en bijhorende bewegingsactiviteiten. Er worden plannen gemaakt op korte termijn (lesvoorbereiding) en op langere termijn (periodeplannen en jaarplannen).

Planning is afhankelijk van verschillende factoren zoals de aard van de activiteit, het vaardigheidsniveau en de ervaring van leerlingen, de doelstellingen van de leraar zowel op korte als lange termijn en de beschikbare tijd.

Met een beperkte beschikbare tijd is het belangrijk dat de lesgever duidelijke prioriteiten stelt en beslist wat er moet behandeld worden om (leer)vorderingen te maken, dit wil zeggen bepaalt wat er zou moeten behandeld worden bij een efficiënt gebruik van de beschikbare tijd.

De tijd nodig om vorderingen te maken op vlak van techniek, behendigheid of conditie blijkt aanzienlijk groter te zijn dan de tijd die nodig is om inzicht in spelregels te verwerven en tactische principes te leren (Lauder, 2001). Alleen al vanuit dit oogpunt is het belangrijk om binnen de beperkte beschikbare uren voor balsporten meer aandacht te besteden aan het (tactisch) leren spelen. Bovendien kan datgene wat geleerd wordt binnen één spelcontext (aan vaardigheden, kennis, attitudes en tactische principes) van pas komen in een andere spelcontext (transferleren). Op die manier komt er meer ruimte en tijd vrij binnen het curriculum van LO (Leysen, 2004). Bijvoorbeeld één van de kernvaardigheden in voetbal is: 'naar twee zijden en in de diepte kunnen afspelen'. Met behulp van medespelers die zich aanbieden kan dit worden gerealiseerd. Dezelfde acties zijn ook bij andere doelspelen van belang. Denk aan basketbal, (uni)hockey, handbal. Als je dit als speler eenmaal bij voetbal hebt geleerd, kan het een potentieel leer-effect hebben naar andere doelspelen. We hoeven dit dus niet steeds opnieuw te onderwijzen.

2.2 Creëren van een veilige leeromgeving

Leerlingen leren het best wanneer zij kunnen oefenen in een 'veilige' leeromgeving. Een leerkracht LO moet daarom een omgeving creëren waar leren mogelijk is. Dit wil zeggen dat een leerkracht steeds maatregelen moet nemen met betrekking tot de fysieke en de emotionele veiligheid van leerlingen.

Organisatorische maatregelen

Als de lesgever de organisatie van de les en de oefenstof goed voorbereidt, wordt de lestijd beter benut, zodat er intensiever gewerkt wordt.

Een goed georganiseerde les zal ook ordelijker verlopen omdat de leerlingen geen dode momenten in de les ervaren en de leerkracht zijn organisatievorm niet steeds hoeft bij te sturen. Bovendien is de veiligheid gediend met een goede organisatie doordat 'gevaarlijke' situaties voorzien en voorkomen kunnen worden.

Als men de organisatorische informatie op leerlingen overbrengt volgens de 'zes W's' (Wie doet Wat Wanneer Waar op Welke wijze en Wat erna?) is iedereen op de hoogte van de inhoud van zijn taak en hoe hij die moet uitvoeren. Behalve deze informatie moeten de leerlingen weten wanneer zij kunnen beginnen met een oefening of opdracht. Ook over het einde van een oefening of oefentijd moet men duidelijke afspraken maken. Van tevoren informeert men leerlingen over het moment van stoppen, wisselen, doorschuiven en over de manier waarop dit zal moeten gebeuren.

Ook de volgende overwegingen hebben betrekking op de organisatie tijdens de les (Leysen & Dehandschutter, 2001):

- gebruik zoveel mogelijk de beschikbare oefenruimte: minder vaardige spelers hebben meer nood aan een relatief groter speelveld dan vaardige spelers.
- baken met kegels de speelruimte af.
- voorzie een neutrale zone tussen de speelveldjes wanneer de ruimte dit toelaat. Op die manier kan een bal die uit het speelveld gaat, op tijd gestopt worden zonder dat het spel in de aangrenzende terreintjes wordt verstoord.
- materiaal dat nodig is, moet binnen handbereik geplaatst worden vooraleer de les begint.
- het materiaal dat niet meer nodig is, wordt op een veilige plaats gezet buiten de oefenruimte: ballen in het rek, overbodige kegels en markeerschijfjes stapelen.
- kies voor spelvormen die veel oefenkansen bieden. Werk daarom in relatief kleine groepjes zodat het aantal balcontacten per individuele leerling hoog ligt.
- maak organisatievormen niet onnodig complex zodat leerlingen zich maximaal kunnen toeleggen op het realiseren van het (spel)(leer)doel.
- maak gebruik van visuele merktekens en felgekleurde partijvestjes. Ze verlichten de informatieverwerking van de uitvoerder aanzienlijk en doen bovendien dienst als oriëntatiepunten in de complexe en dikwijls ongestructureerde oefenruimte.
- laat de activiteit voldoende lang duren: verander niet te snel of te frequent van spelvorm zodat leerlingen de gelegenheid krijgen echt iets te leren en enige spelvreugde te beleven.

Maatregelen rond motivatie

Als lesgever is het belangrijk gevarieerde en uitdagende situaties te scheppen en ervoor te zorgen dat de kans op succes groot is. Volgens Csikzentmihali (1997) is de motivatie het hoogst als de uitdaging of de moeilijkheid van de taak overeenstemt met de persoonlijke bekwaamheden en vaardigheden. Deze overeenstemming leidt tot een staat van 'flow' of hoogste plezier en engagement.

Aangezien er grote verschillen zijn op vlak van voetbalvaardigheid, spelintelligentie en persoonlijkheidskenmerken moet de leerkracht proberen om binnen de gekozen spelvormen en insceneringstaken (zie figuur 6, p. 14) te differentiëren.

Vaardige voetballertjes kunnen bijvoorbeeld een opdracht krijgen als libero of spelverdeler of als coach van een medespeler. Minder vaardige spelers kunnen extra aangemoedigd worden door bijvoorbeeld in het spel een vrij aantal balcontacten te gebruiken, scoren dubbel te laten tellen, als scheidsrechter op te treden. Het invoeren van drempelverlagende spelregels tijdens spelvormen zorgt voor een meer 'relaxte' omgeving. De leerlingen leren op een spontane en rustige manier bij waarvoor de motivatie stijgt.

2.3 Bepalen van de beginsituatie

Leerlingen leren het meest wanneer ze echt iets willen leren. De meeste jongeren hebben een positieve ingesteldheid bij de aanvang van een bepaalde sport. Het is belangrijk hier zoveel mogelijk gebruik van te maken: de eerste indruk telt!

Een uitnodigend beginspel stimuleert jongeren om zich positief te engageren.

Het spelen van voetbal op eigen spelniveau is plezieriger en leerzamer dan ver onder of boven je niveau te moeten spelen. Het is dus de taak van de lesgever te zorgen voor relevante en haalbare spelen waarin leerlingen succesvol kunnen zijn. Hierdoor verwerven zij motorisch competentie én vertrouwen.

Om een concreet beeld te krijgen van de spelvaardigheden van jongeren kan men een beginsituatietest afnemen. Dergelijke test kan verschillende vormen aannemen, variërend van het observeren van een spel tot het regelen van objectieve uitdagingen, of zelfs het uitvoeren van complexe statistische analyses. Deze pretest vormt de basis voor de planning van volgende sessies. De leerkracht kan deze pretest echter ook herhalen in latere sessies om feedback te geven over de algemene vooruitgang.

2.4 Presenteren van de taak

De kwaliteit van de instructie is in grote mate bepalend voor de leerprestaties van leerlingen.

Bij het begin van een spelopdracht is het belangrijk dat je als lesgever duidelijk aangeeft wat leerlingen moeten doen en wat de bedoeling is van dit spel. Deze taakgerichte instructies moeten bondig geformuleerd worden en verstaanbaar zijn voor alle leerlingen.

Om ervoor te zorgen dat leerlingen zich zo snel mogelijk een mentaal beeld kunnen vormen van de taak, wordt de verbale instructie ondersteund met een demonstratie. Het is belangrijk dat de demonstratie steeds voor de eerste pogingen komt en dat er meer dan één maal getoond wordt (Leysen, cursus LOP, 2010).

Kernwoorden of wenken accentueren de belangrijkste onderdelen en zijn aandacht-richtend. Zij vormen tevens de basis voor feedback. Om weinig tijd te verliezen bij de taakpresentatie zouden beginnende lesgevers deze kernboodschappen op voorhand moeten inoefenen.

Binnen de (sport)spelen is het belangrijk dat de lesgever de aandacht van de leerlingen actief richt naar de essentie binnen de spelsituatie of het tactisch principe dat aangeleerd wordt. Tactische principes kan men beschouwen als de meest voorkomende of meest succesvol gebleken oplossingen van spelproblemen

(Timmers, E., 2003). We focussen de aandacht van de observator eerst op die tactische opties die prioritaire spelproblemen aanpakken en de continuïteit in het spelverloop helpen verzekeren (Leysen, 2004).

Bijvoorbeeld: “Geef een pas en beweeg”:

- geef een nauwkeurige pas, zodat de ontvanger onmiddellijk kan handelen;
- verplaats je na een pas naar open ruimte, doelgericht en/of waar je opnieuw aanspeelbaar bent en de verdediging onder druk zet.

2.5 Voorzien in voldoende oefen / speeltijd

De meeste mensen willen slagen als ze een taak uitvoeren. Het gevoel van competentie dat succesbeleving met zich meebrengt, creëert een gevoel van vertrouwen en een “ja-ik-kan-het attitude” naar nieuwe uitdagingen. Daarom is het belangrijk om voldoende oefentijd te voorzien in een positieve leeromgeving.

Vaardig spelen vraagt veel tijd. Het is daarom belangrijk dat kinderen voldoende speeltijd krijgen. Praktisch gezien betekent dit dat elk kind over een bal zou moeten beschikken wanneer er al spelend technische vaardigheden geoefend worden, bijvoorbeeld bij het dribbelen en drijven in voetbal en dat voor spelvormen steeds gekozen wordt voor het kleinst mogelijke team om de gewenste doelstellingen te bereiken (Leysen, 2004). Door spelen regelmatig te herhalen, gelijkaardige vaardigheden in gelijkaardige spelen toe te passen, vergroot men de deelname-bekwaamheid van leerlingen.

De ALT (actieve leertijd of de tijd dat leerlingen actief bezig zijn met relevante leeractiviteiten) en de MIP (maximale individuele participatie) geven echter geen mate van betrokkenheid weer (Lauder, 2001). De spelvormen moeten daarom zo aangeboden worden dat ze aanleiding geven tot ‘tijdvergeten bezig zijn’ (Van Cauteren, 1999). Het uitdagend karakter van de spelvorm en het feit dat de spel-nabije oefenvormen binnen bereik liggen, zorgen voor succes- en plezierbeleving. De opdrachten liggen binnen of net buiten bereik omdat de spelregels, de terrein-grootte en het aantal balcontacten worden aangepast aan het individuele spel-niveau.

2.6 Aanbieden van relevante oefenstof

Kinderen moeten doelgericht oefenen, willen ze vooruitgang maken. Dit wil zeggen dat de lesgever ervoor moet zorgen dat de aangeboden leerinhoud betekenisvol is aangezien jonge mensen meer doelgericht oefenen wanneer er een duidelijke

relatie bestaat tussen de opdracht en de reële spelsituatie en wanneer de opdracht aangepast is aan hun niveau.

Om leerlingen te leren voetballen volstaat het dus niet om in het kerngedeelte van de les technieken geïsoleerd te oefenen. Een spel is immers meer dan de som van alle technieken. Het is een complexe omgeving waarin het oplossen van spelproblemen centraal staat. Tijdens de voetballessen moeten leerlingen daarom geconfronteerd worden met probleemsituaties die overeenkomen met de realiteit van het gekozen eindspel. Concreet betekent dit dat men vaardigheden het best zo snel mogelijk in spel nabije situaties onderwijst en tegelijk oog heeft voor de tactische principes die nodig zijn om het spel tot een goed einde te brengen. In spel nabije situaties verwerft de leerling niet alleen het gewenste bewegingspatroon, maar hij leert ook de tactische aspecten van de vaardigheid kennen en toepassen.

Spelvormen uit eenzelfde spelcategorie hebben bovendien gelijkaardige technische en tactische vaardigheden en spelprincipes. Voorbeelden van dergelijke spelprincipes bij doelspelen zijn: als een tegenstander je aanvalt, scherm dan de bal met je lichaam af, gebruik de speelveldruimte en maak ruimte, hou de bal bij het dribbelen dicht bij je.

Een van de belangrijkste voordelen hierbij is dat datgene wat geleerd wordt binnen een bepaalde spelcontext, de uitvoerder kan helpen bij het uitvoeren van een nieuwe bewegings- of spelopdracht. Men spreekt in dit geval van transfer of 'draagbaar leren' (Fogarty, 1997).

Wanneer die nieuwe situatie een grote overeenkomst heeft met de situatie waarin vaardigheden verworven zijn, spreekt men van nabije transfer. Goed geoefende (geleerde) routines worden in dat geval gemakkelijk overgezet naar de nieuwe leersituaties. Bijvoorbeeld: de structuur van passeeracties bij voetbal, basketbal en bij (uni) hockey is dezelfde: versnellen, bal op moment van passeren ver van de tegenstander houden, eventueel je lichaam tussen bal én tegenstander en zonder of met een schijnbeweging in de richting bewegen waarheen je dan vervolgens *niet* gaat.

Bij verre transfer daarentegen, gaat het om nieuwe situaties die aanzienlijk verschillen van de oorspronkelijke leersituatie, waardoor een relatief grote 'vertaalslag' noodzakelijk is. De uitvoerder moet tijd maken om stil te staan bij het probleem, zoeken naar overeenkomsten, afwegen en keuzes maken.

Bij betekenisvolle leertaken weten de leerlingen waarom ze iets doen, het is duidelijk waar het leren om gaat. Hierdoor is er een grotere kans op transfer. Transfer komt echter niet vanzelf tot stand maar moet wel degelijk onderwezen worden. Een lesgever beschikt over twee technieken, nl 'hugging' en 'bridging' om transfer te bewerkstelligen. 'Hugging' houdt in dat de lesgever een onderwijs-

leersituatie ontwerpt die nabije transfer mogelijk maakt. 'Bridging' moet de kansen op verre transfer verhogen (Leysen, 2004).

In volgende tabel staan enkele middelen beschreven die door lesgevers gehanteerd kunnen worden (vertaald en bewerkt door Leysen naar Fogarty, Perkins & Barell, 1992)

'Hugging' / omhelzen Nabije transfer	'Bridging' / overbruggen Verre transfer
Geef vooraf je verwachtingen weer; Verwittig de leerlingen vooraf waar ze het geleerde kunnen toepassen.	Anticipeer op toepassingsmogelijkheden: Vraag aan de leerlingen om vooraf toepassingsmogelijkheden op te noemen/aan te geven.
'Leerervaringen matchen': Leren spelen, leer je via spelsituaties en/of spelvormen	Generaliseren: Ontdoe een leersituatie van bijkomstigheden en ga op zoek naar breed inzetbare principes, vuistregels, ideeën die van toepassing zijn op meerdere situaties. Bv: bij balbezit het veld breed en diep houden; zich aanspeelbaar opstellen; steeds 2 afspeelmogelijkheden voorzien;...
Nabootsen, simulaties: Laat de leerlingen ervaringen opdoen met rollen/taken waarvoor het geleerde dient.	Zoek analogieën: Stimuleer de leerlingen in het zoeken en hanteren van oplossingsstrategieën voor gelijkaardige problemen/situaties.
Voordoan, tonen: Toon aan wat het probleem is. Toon de oplossingsmogelijkheden en verwoord wat en waarom je doet.	Parallele probleemoplossing: Maak voor twee verschillende situaties gebruik van dezelfde oplossingsstrategie. Bv: Hoe passeer ik een verdediger in voetbal en in basketbal?
Probleemgestuurd leren: Leerlingen moeten die kennis en vaardigheden, attitudes verwerven/leren waarmee ze probleemsituaties kunnen oplossen.	Reflectie: Spoor de leerlingen aan om stil te staan bij hun denkprocessen. Ondersteun hen tijdens hun zoeken, plannen en evalueren van gevonden oplossingen. Help hen door taal te geven: geef woorden aan de denkstrategieën van leerlingen.

Figuur 7: hugging- en bridgingideeën voor het bevorderen van transfer (vertaald en bewerkt door Leysen naar Fogarty, Perkins & Barell, 1992)

2.7 Geven van feedback

Feedback is een kritische factor in het proces van leren en onderwijzen. Het maakt niet uit hoe effectief de lesgever zijn taak presenteert, de eerste pogingen van een beginner zullen zelden perfect zijn (cf. leertheorie van Fitts en Possner, 1967). Het is aan de lesgever om feedback te geven die de leerlingen zal helpen om hun prestaties beter af te stemmen op het vereiste model. Door alleen te oefenen, verkrijg je nog geen perfectie. Oefenen maakt alleen iets permanent. Het inoefenen van de verkeerde dingen zal de leerlingen alleen helpen om goed te worden in het doen van de verkeerde dingen. Dus oefenen maakt iets permanent, alleen perfecte en relevante oefeningen maakt iets perfect (Lauder, 2001).

De eerste feedback die een leerling krijgt, ligt in de uitvoering van de taak zelf (taakintrinsieke feedback). In voetbal bijvoorbeeld zal de vluchtbaan, de richting en de afstand van de bal de speler onmiddellijke informatie geven over de effectiviteit van zijn trap. Deze feedback is een belangrijk aspect van het leren. Om dit effect te maximaliseren is het belangrijk om leerlingen tot inzicht te brengen in de onmiddellijke relatie tussen hun uitvoering en het resultaat en hen zo aan te zetten tot reflectie. Men spreekt in dit geval van extrinsieke of toegevoegde feedback. Bovendien zou de leerkracht zo een oefensituaties moeten creëren dat de leerling onmiddellijk kennis krijgt van zijn uitvoering. Dit betekent gebruik maken van afstandsmerkers, referentiepunten, doelen enz.

Er bestaan twee manieren om extrinsieke of toegevoegde feedback te presenteren: kennis van resultaat (KR) en kennis van uitvoering (KU).

Hoewel de kennis van het resultaat van een specifieke prestatie waardevol is, geeft dit nog geen verklaring waarom iets fout loopt en het zegt ook niet aan de leerling wat te doen om dit in de toekomst te vermijden.

Feedback die helpt te verklaren waarom een bepaald resultaat heeft plaatsgevonden en corrigerende maatregelen voorstelt, verwijst naar kennis van de uitvoering. Deze feedback verschaft evaluatieve of correctieve informatie over een bepaalde actie. Uit vele onderzoeken blijkt dat informatie over fouten effectiever is voor het verbeteren van de uitvoeringskwaliteit dan het benoemen van de correcte elementen uit een uitvoering. Informatie over fouten, bevordert het leren en resulteert in een betere bewegingskwaliteit (Leysen, cursus LOP, 2010).

Het verstrekken van nuttige feedback is niet gemakkelijk. Het is een vaardigheid waarin vele competenties vervat liggen en waarvan sommige alleen verworven worden via ervaring. Om bewegingstekorten te kunnen bijsturen, moet de lesgever allereerst beschikken over de nodige kennis met betrekking tot het voetbalspel en hierbinnen de essentie (her)kennen.

De lesgever moet eveneens op een gestructureerde manier naar het voetbal kunnen kijken in de drie hoofdmomenten: bij balbezit, balverlies en omschakeling, en het spel correct kunnen lezen op tactisch en technisch vlak. Vervolgens moet hij in staat zijn om actief te kijken om de oorzaken van fouten te kunnen achterhalen. Het stellen van een goede diagnose legt ook de prioriteiten vast voor interventie. Tenslotte moet hij in staat zijn om de meest relevante informatie op een effectieve wijze aan zijn leerlingen over te brengen. Effectief wil in dit geval zeggen dat hij cruciale kenmerken moet kunnen verwoorden en aanbieden en dat hij ze moet kunnen tonen. Hierbij maakt de lesgever het best gebruik van cues of wenken om de essentie op een bondige en verstaanbare manier aan de leerlingen mee te delen en de aandacht van leerlingen te richten tijdens de demonstraties.

Om een kwaliteitsvolle interventie te realiseren, houdt de lesgever best rekening met volgende tips:

- niet teveel feedback ineens geven maar beperkt en specifiek
- onmiddellijk en positief
- regelmatig en gevarieerd
- afhankelijk van de fase in het leerproces (aanvankelijk veel, later veel minder info)
- aandacht voor auditieve en kinesthetische informatie voor de uitvoerder

Naast het feit dat feedback een cruciaal aspect is van effectieve instructie, zijn aanwijzingen even waardevol. Dave Eldridge, volleybal coach (Australië), maakt uitgebreid gebruik van aanwijzingen waar de spelers zich moeten op focussen tijdens hun spel, hij noemt dit “feed forward” (Launder, 2001). Ter vergemakkelijking van de communicatie heeft hij een serie van aanwijzingswoorden ontwikkeld die elke speler moet kennen. Met behulp van dit systeem is Dave in staat om directe aanwijzingen te geven waardoor de spelers zich onmiddellijk kunnen focussen op die elementen die belangrijk zijn voor de prestatie. Wanneer een taak zeer complex en moeilijk is, zal de uitvoerder immers een selectie moeten maken om de meest relevante gegevens eerst te verwerken. Ook in voetbal maakt men veelvuldig gebruik van dergelijke ‘coachingswoorden’. Hierbij enkele voorbeelden:

- ALLEEN: De betrokken speler staat zodanig vrij dat hij de bal kan controleren en zelf kan beslissen hoe hij wil verder spelen. Er is geen direct gevaar voor balverlies
- TRAP: Trap gericht met wreef naar doel
- SNELHEID: Bal snel leiden
- KIJK: Oog hebben voor medespeler en tegenstander
- ACTIE MAKEN: Passeerbeweging uitvoeren
- GEEF: speler aan de bal geeft de bal naar diegenen die hem vraagt

- RUG: de speler aan de bal moet opletten omdat er iemand in zijn rug komt die hij wellicht niet heeft gezien
- VOETEN: vrijgelopen speler vraagt aan de speler in balbezit een pas langs de grond in de voeten

Deze kernachtige woorden of cues worden door de spelers ook gebruikt om elkaar tijdens spel- en wedstrijdvormen te coachen.

2.8 Zorgen voor een goede opstelling en observatie

Een goede opstelling en waarneming stelt de lesgever in staat om te zien wat er gebeurt en feedback te kunnen geven, de prestaties en de vooruitgang te beoordelen, aanpassingen te doen waar nodig, aanmoedigingen te geven.

De lesgever kiest best voor een overzichtelijke positie en volgt de spelacties van de leerlingen vanaf een strategische positie. Het is belangrijk dat hij zich voldoende verplaatst en eerst gericht kijkt naar volgende dingen (Leysen, 2004):

- Komt het spel goed op gang?
- Begrijpen de leerlingen het spelidee?
- Worden de spelregels correct opgevolgd?
- Voert iedereen de hem toevertrouwde taak uit?

Wanneer bovenstaande elementen in orde zijn, richt de spelgever zijn aandacht op de spelkwaliteit of naar de andere leerdoelen die vooropgesteld werden (bijvoorbeeld: zelf scores bijhouden, arbitrerende, speeltijd bewaken,...). Om tactische en technische spelaspecten bij te sturen, maakt de lesgever gebruik van het concept 'spel bevroren'. Dit wil zeggen dat de probleemsituatie wordt bevroren en dat verschillende oplossingsmogelijkheden besproken en gedemonstreerd worden.

Hoewel het relatief gemakkelijk is om een goede opstelling tot je tweede natuur te maken, is waarneming daarentegen - wat wil zeggen in staat zijn om echt te zien wat er gebeurt - een veel moeilijkere taak, vooral met betrekking tot het observeren van een ploegsport (Lauder, 2001).

2.9 Spelend leren spelen

Kinderen leren gemakkelijker wanneer wordt uitgegaan van een voor hen herkenbare en bruikbare situatie. Door spel-leer-omgevingen te selecteren die authentiek/betekenisvol zijn, creëert de lesgever een rijke en realistische leeromgeving.

Waar vroeger vooral belang gehecht werd aan het 'correct uitvoeren van technieken' vooraleer men het spel startte, ligt de klemtoon nu eerder op het kunnen deelnemen aan een spel (Leysen, 2004). Voor het zich blindstaren op

techniek kunnen we de metafoor gebruiken van 'droog-zwemmen'. Waar bij het laatste het meest essentiële element ontbreekt - water - daar wordt bij een te grote nadruk op techniek eveneens de context uit het oog verloren: het spel. Dikwijls wordt te veel en te lang *geïsoleerd* geoefend op technische vaardigheden zoals kappen, draaien, schijnbewegingen, balbewegingen, balbeheersing en passen. Natuurlijk zijn dit stuk voor stuk technische vaardigheden die een speler moet kunnen beheersen. Maar niet als truc op zich, losgekoppeld van het spel of zelf los van de meest eenvoudige spelvorm. Nee, de vaardigheden vormen onderdeel van een groter geheel. Het spelelement geeft richting, vorm en zin aan de technische vaardigheden van spelers. Technieken worden in dat licht gezien als middelen om spelproblemen op te lossen. Men moet bijgevolg niet eerst alle technieken beheersen vooraleer men een spel kan spelen. Technieken kunnen al spelend geleerd worden.

Door de leerling te confronteren met een veelzijdig aanbod van spelcontexten, leert de leerling de tactische mogelijkheden van de spelcontext kennen en leert hij beslissingen te nemen waarmee hij het spelprobleem kan oplossen. Technieken worden geleerd in aangepaste spelsituaties: de leerling maakt hierbij gebruik van technieken die hij beheerst. Wanneer zijn technische bagage onvoldoende is, kan er tijd gemaakt worden om dat technisch tekort (of tactisch tekort) bij te werken (Leysen, 2004).

2.10 Motiveren van spelers

Als lesgever volstaat het niet om wat technische en tactische richtlijnen te geven en te zorgen voor een goede organisatie. Even belangrijk is het om een goede sfeer te creëren waarbinnen de leerlingen gemotiveerd actief zijn.

Gewenst spelgedrag aanmoedigen is hierbij belangrijk omdat jongeren doelgerichter zullen oefenen wanneer anderen hun inspanningen, verbeteringen en successen erkennen. In de literatuur noemt men dit het geven van positieve bekrachtigingen. Gedrag wordt positief versterkt als er iets plezierig op volgt en negatief versterkt als er iets onplezierig op volgt of als iets wordt beëindigd. Het leereffect is het grootst wanneer deze bekrachtiging snel volgt op het gedrag (Zimbardo, Weber & Johnson, 2005).

Lesgevers kunnen in hun waardering nog een stapje verder gaan door het inrichten van zogenaamde 'presentatie plechtigheden' op het einde van een seizoen of een lessenreeks. Deze presentaties kunnen variëren van zeer informele gelegenheden voor de groep alleen tot zorgvuldig geplande en gestructureerde ceremonies waarop ouders, vrienden en sportvedetten kunnen worden uitgenodigd. Wat

belangrijk is dat ieder kind een prijs krijgt (ook al is het een humoristische) die zijn of haar deelname erkent (Lauder, 2001). Certificaten, oorkondes of diploma's die de prestaties, het teamwerk erkennen zijn eenvoudig te maken. Bijvoorbeeld met de hulp van de website <http://www.diplomamaker.nl/>.

Terwijl elite performers kritische feedback kunnen aanvaarden, zijn beginners vaak al angstig omdat ze iets nieuws proberen en zodus een behoefte hebben aan positieve bekrachtiging. Het is belangrijk dat een lesgever zijn kritische opmerking laat voorafgaan door een soort van empathisch of matigende verklaring: "Dat was echt goed geprobeerd nu zien of je kan" Of: "Dit is een echt moeilijke taak ... "Probeer het opnieuw, maar let deze keer op"

2.11 Progressieve leerstofopbouw

Om een maximaal rendement te halen uit de geïnvesteerde tijd, moet men een doelgerichte en systematische opbouw nastreven, gebaseerd op een duidelijk omlijnde visie over voetbalonderricht. Men moet vooraf vastleggen waar men naar toe wil en op welke manier.

De lesgever moet hierbij niet alleen een gepaste leerstofkeuze maken maar moet de leerinhouden ook in de goede volgorde ordenen. Een progressieve leerstofopbouw evolueert van gemakkelijk naar moeilijk, van gekend naar nieuw, van eenvoudig naar complex.

Een aangepaste leerstofopbouw voor voetbal start vanuit vereenvoudigde spelen die dezelfde spelidee hebben als het eindspel. Opeenvolgende spelsituaties bevatten een overeenkomstig spelidee en staan in lijn met het spelidee van het 'doel'-spel.

De spelvormen worden geleidelijk moeilijker zowel op technisch en tactisch vlak. De volgorde waarin de spelsituaties worden aangeboden, wordt hoofdzakelijk bepaald door maatregelen te nemen waarbij de bescherming van de ploeg in balbezit geleidelijk wordt afgebouwd; het chaotisch spelen steeds meer en meer gestructureerd verloopt; het aantal technische en tactische vaardigheden die in spelsituaties kunnen gebruikt worden toeneemt; en aan bal- en spelcontrole steeds hogere eisen wordt gesteld.

Bij het uitschrijven van een spelles wordt voorgesteld om te breken met de klassieke lesstructuur opwarming – kern – slot en te kiezen voor de indeling: opwarming - spel nabij oefenen – spelend leren (Leysen, 2010). Op die manier geeft men aan een voorbereiding waarin spelend leren spelen de rode draad vormt, ook een herkenbare structuur. Een spelles ziet er dan als volgt uit (Leysen, 2010):

Deel 1	Opwarmende spelen met bal of met spelmateriaal	Doel: Een gunstig leerklimaat scheppen
Deel 2	Spelnabij oefenen	Doel: Gevarieerd/gedifferentieerd aanbod om één of twee spelproblemen op te lossen. Technische verdieping nastreven in functie van de meest haalbare speloplossing. Taal verwerven om te kunnen overleggen en gericht feedback te geven. Er wordt ingegaan op die aspecten van de techniek die het mogelijk maken om de speloplossing optimaal te realiseren; L stelt vragen aan spelers om oplossingsstrategieën te ontwikkelen en voorziet de leerlingen hierbij van de nodige vaktaal.
Deel 3	Spelend leren	Doel: Voldoende tijd maken (minstens 10 à 15 minuten) om al spelend de spelkwaliteit te verbeteren.

Figuur 8: 'beter leren spelen' in de drie fasen van een spelles (Leysen, 2010)

2.12 Tempo

Een juiste en verantwoorde dosering van spelvormen en spel nabije oefeningen moet de gelijktijdige progressie van motorische en sociale componenten van het sportspel verzekeren. De spelpraktijk moet echter op zo een manier gegeven worden dat de kwaliteit van het oefenen niet verslechtert als gevolg van vermoeidheid of verveling. De lesgever moet daarom aandacht hebben voor die subtiele tekenen waarom leerlingen zich niet volledig inzetten voor een specifieke taak. Misschien beheersen ze de taak al of hebben ze ontdekt dat het te moeilijk is.

2.13 Spel op maat van de deelnemers

Spelers kunnen onderling zeer verschillend zijn wat betreft lichamelijke eigenschappen, aanleg, leervermogen, sportervaring, interesse, e.a. Om actief en zinvol aan een spel te kunnen deelnemen, moet elke leerling de kans krijgen om zich op zijn niveau verder te ontwikkelen. Dit impliceert dat aan elke speler voldoende kans moet gegeven worden om spelervaring op te doen en vooral succes en spelvreugde te beleven. Als een spel te moeilijk of te gemakkelijk is, dan past de lesgever de spelopdracht aan. Er zijn meerdere mogelijkheden die apart of in combinatie kunnen gehanteerd worden. Een lesgever kan de spelcomplexiteit op verschillende manieren aanpassen (Leysen, 2008). Hieronder volgen enkele voorbeelden om

spelregels/spelproblemen aan te passen of uit te breiden (Timmers & Meertens, 1998) :

Partijsamenstelling:

- Kiezen voor meer of minder spelers per ploeg.
- Meerderheidssituaties maken: meer aanvallers dan verdedigers opstellen. Men kan neutrale spelers aanduiden die telkens met de aanvallende ploeg samen spelen. Men kan ook een extra speler opstellen aan de grens van het speelveld die steeds aanspeelbaar zijn wanneer een baldrager van de aanvallende partij in moeilijkheden is.
- Minderheidssituaties maken: meer verdedigers dan aanvallers. De klemtoon komt hier vooral op de verdediging te liggen.

Terreinvoorschriften:

- Een klein of groter veld kiezen, met of zonder doelzone. Kleinere veldjes vragen meer precisie en zijn dikwijls moeilijker voor minder vaardige leerlingen.
- Het doel verbreden of vergroten, doelen op de eindlijn of in het veld plaatsen. Wanneer men doelen in het veld plaatst, stelt men vast dat de speelruimte meestal verkleint doordat de spelers niet spontaan in de ruimte achter de doelen plaatsnemen.
- Een of meerdere doelen per ploeg voorzien, de diagonaal, naast elkaar of wisselvallig in de speelruimte plaatsen.
- Wel of niet in 'vrije' of beschermde aanvalsgebieden en neutrale zones voorzien waarin enkel welbepaalde spelers mogen staan.

Bewegingrestricties of materiaalgebruik

- Een lichtere of zwaardere, kleinere of grotere bal gebruiken.
- Wel of niet beschermd balbezit.
- Met of zonder (meerdere) dribbels spelen.
- De bal op één of meerdere mogelijke manieren mogen spelen.
- Met of zonder taakverdelingen of rolspecificaties spelen.
- Met meer of minder lichamelijk contact spelen.

2.14 Directe versus indirecte onderwijsstijl

In elk leerproces staan de te bereiken doelen (of competenties) centraal. De lesgever wil graag doelgericht leren en ontwikkelen bij zijn leerlingen mogelijk maken. De vraag hierbij is of de gekozen werkvorm of onderwijsstijl tot dat gewenste doelgerichte leren leidt (Hoogeveen & Winkels, 2011).

Een directe onderwijsstijl of leraargestuurde aanpak blijkt zeer effectief te zijn voor het leren van technische vaardigheden. De lesgever legt uit waar en wanneer de

techniek wordt gebruikt, geeft een demonstratie met duidelijke aandachtspunten, bepaalt de oefenstof, observeert de prestaties van de spelers, geeft vervolgens feedback vooraleer over te stappen naar een volgend niveau.

Wanneer het belangrijk is voor jongeren om de principes achter een techniek en tactiek te leren, kan echter een indirecte manier van lesgeven effectiever zijn. Bijvoorbeeld bij het oefenen van de balcontrole in het voetbal, kan de geleide ontdekking jongeren helpen om de principes te identificeren die hen in staat stellen om de bal met elk toegelaten deel van het lichaam te kunnen controleren. De zo opgedane kennis kunnen ze beter onthouden en toepassen. Dit heeft als bijkomend voordeel dat de balcontrole als een dynamische activiteit kan voorgesteld worden in plaats van een reeks van statische technieken.

De geleide ontdekkingsmethode is eveneens een effectieve manier voor spelers om tactische of strategische uitgangspunten te begrijpen en om de logica van de spelregels te begrijpen. Door een indirecte onderwijsstijl te hanteren, worden leerlingen actief bij het leerproces betrokken.

III. Van aangepaste spelvormen naar 4 tegen 4

In de eindspelvorm vier tegen vier gaat het om het als team uitspelen van een tegenpartij, het komen tot scoren en het voorkomen van tegendoelpunten. In onderstaand periodeplan wordt duidelijk welke fundamentele tactische principes tijdens het leerproces aan bod kunnen komen. Op basis van dit periodeplan werden vijf lessen uitgewerkt voor leerlingen van de derde graad van het basisonderwijs. Tijdens de zelfstandige stage in de lagere school werden deze lessen uitgeprobeerd. Aan de hand van een enquête achteraf werd nagegaan hoe de leerlingen de lessen beleefd hadden en wat zij eruit hadden geleerd.

3.1 Praktijkvoorbeeld: periodeplan voetbal

Periode voetbal 3 ^{de} graad LS: 5 lessen
Beginsituatie
De meeste leerlingen hebben al wel eens een wedstrijdje voetbal gespeeld, een aantal van hen ook in competitieverband. Bij het oefenen en spelen op de verschillende speelveldjes zullen we zoveel mogelijk rekening houden met deze vaardigheidsniveaus en in homogene groepjes werken. Leerlingen zijn in staat om op een efficiënte wijze te lopen en op een effectieve manier richtingsveranderingen uit te voeren. Tevens beschikken zij over een voldoende ontwikkeld remvermogen. Zij kennen de basisregels van het voetbal. Met betrekking tot voetbalspecifieke vaardigheden kunnen we stellen we dat leerlingen in staat zijn de bal te drijven met beperkte controle op de bal en dat het stoppen en passen geven weinig nauwkeurig verloopt. Zij hebben nog weinig oog voor samenspel. Tijdens spelvormen met de bal maken leerlingen nog teveel gebruik van individuele acties waardoor veel balverlies ontstaat. Ze maken nog te weinig gebruik van het bewegen zonder bal en het zich aanspeelbaar opstellen. De meeste leerlingen hebben technische problemen om met een korte pas een medespeler aan te spelen.
Periodedoelen
Bewegingsdoelen <i>Voor de balbezitter:</i> · De bal in de buurt van het doel op doel schieten of dribbelen in het scoorvak. · De bal voor de tegenspeler afschermen door zich tussen de bal en de tegenspeler te plaatsen.

- De bal buiten bereik van een tegenspeler naar een vrijstaande medespeler spelen.
- In een vrije positie de bal aannemen en binnen speelbereik houden.

Voor de medespeler van de balbezitter:

- Bij herhaling vrij van tegenspelers en aanspeelbaar voor de balbezitter opstellen.
- Een open paslijn zoeken.
- Ruimte maken als een medespeler jouw kant op dribbelt.
- Jezelf aanbieden in scoringspositie.

Voor de niet-balbezitter/verdediger:

- Tussen het doel en de tegenstander blijven en voorkomen van scoren door het afsluiten van de scorlijn.
- De doorgang van een balbezitter afsluiten en de bal afpakken als de balbezitter de bal niet binnen speelbereik heeft.
- Een afspeellijn sluiten.

Persoonsdoelen

- Leerlingen tonen een gepaste speelhouding.
- Leerlingen kunnen zelfstandig en veilig werken in kleine groepen, op kleine terreinen.

Bronnen

Boone M., De Wael M. & Pattyn G. Kinderen bewegen deel 1 – balvaardigheden, lijn- en doelspelen, basketbal, voetbal.

Helsen W. (1997). Beter leren voetballen. Een nieuwe kijk op theorie en praktijk, Leuven: Acco.

Leysen H., & Dehandschutter, T. (2001). Basketbal op school. Spelend leren. Leuven, Acco.

Leysen H., & Dehandschutter, T. (2008). Speel je vrij! Praktijkboek balspelen, Leuven, Acco.

Tekeningen: <http://www.sportunterricht.de/fussball/fubaplaner/>

3.2 Lessenreeks voetbal

Op de volgende pagina's vindt men een uitgewerkte lessenreeks van vijf lessen voor leerlingen van 10-12 jaar.

Les 1: Verplaatsen in balbezit en van richting veranderen; bal beschermen.

Bewegingsdoelen:

Leerlingen kunnen de bal aan de voet houden en hebben controle over de bal tijdens een verplaatsing.

Leerlingen kunnen de bal afschermen.

Leerlingen kunnen de vrije ruimte opzoeken.

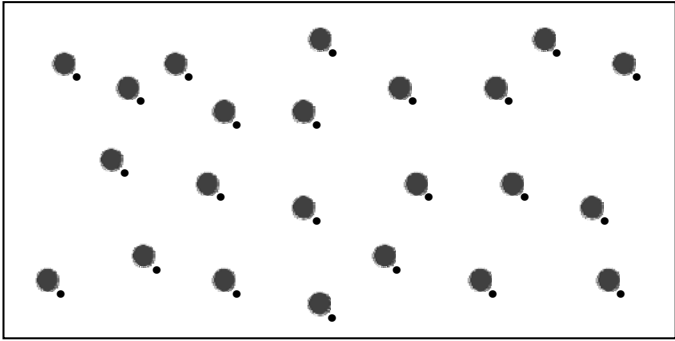
Leerlingen hebben oog voor de omgeving van de bal en voor de tegenstrever.

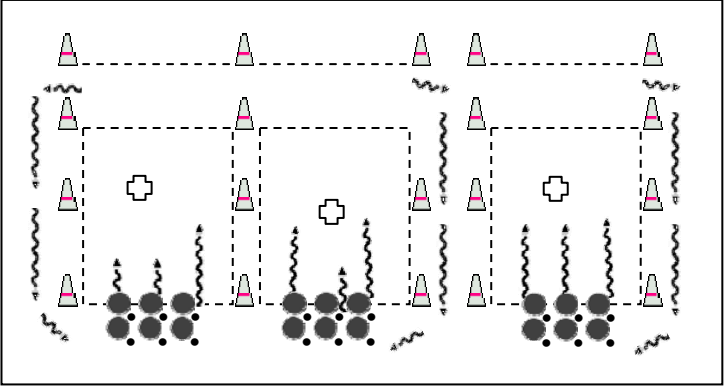
Leerlingen kunnen de gepaste oplossing voor een spelprobleem benoemen.

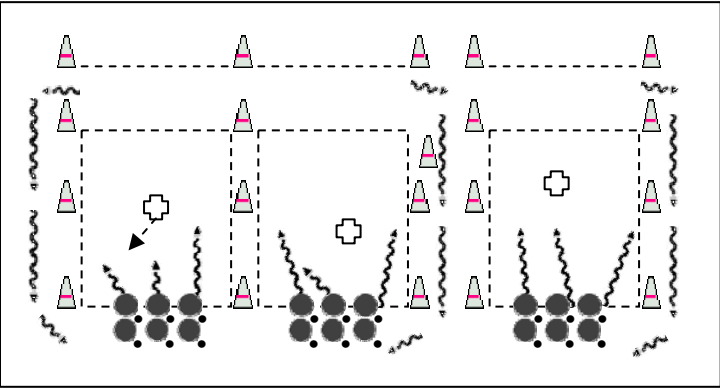
Persoonsdoelen:

Leerlingen spelen fair en tonen in het spel dat ze de afgesproken regels kennen.

Leerlingen kunnen in kleine groepjes zelfstandig spelen zonder strikt toezicht van de leerkracht.

DOELSTELLINGEN	ACTIVITEITEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN + ORGANISATIE
PM: IIn zoeken de vrije ruimtes op, voeren richtings-veranderingen uit. PM: IIn kunnen de bal steeds binnen speelbereik houden. PM: IIn kunnen de bal afschermen. C: IIn kunnen de gepaste oplossing voor het spelprobleem verwoorden.	OPWARMING Dribbelkoning Alle IIn hebben een bal waarmee ze door de ruimte dribbelen. Ze moeten de bal bij zich houden en elkaar ontwijken. <u>Varianten:</u> - o IIn mogen de bal van andere dribbelaars met de voet wegtikken terwijl ze met hun eigen bal verder dribbelen. - o Er kunnen verdedigers worden toegevoegd (eerst één, later meer) zonder bal, die op een correcte manier de bal van een dribbelaar mogen afpakken. De speler zonder bal wordt dan verdediger.	Leerlingen nemen een bal; bij gebrek aan voldoende voetballen kunnen ook andere ballen gebruikt worden. OLG: “hoe kan je de bal best beschermen zodat de kans erg klein wordt dat iemand hem kan wegtikken?”

PM: IIn kunnen om zich heen kijken tijdens het dribbelen (blik niet steeds gericht op de bal). C: IIn verwerven inzicht in de betekenis van het dribbelen en drijven.	SPELNABIJ OEFENEN Oversteekspel 1 Er wordt gespeeld met 3 aanvallers en 1 verdediger. Kegels geven de straat aan: (4 meter breed en zes meter diep), en een strook die achter de straat loopt • Aan de buitenkant is er een gang voorzien: +/- 1 m breed. • Er vertrekken steeds 4 kinderen tegelijk per veld. <u>Spelopdracht:</u> Spelers proberen met de bal aan de voet aan de overkant van de straat te komen. Dribbelen door de gang terug, wachten daar tot de L opnieuw het signaal geeft om te vertrekken. <u>Aandacht geven aan het dribbelen en drijven van de bal:</u> wat? waar en wanneer? Afstand overbruggen/snelheid maken met de bal/ afschermen van de bal/bal kort bij je houden/de richting veranderen... In een beperkte ruimte, bal kort aan de voet = "dribbelen" In een grotere ruimte, bal verder van de voet = "drijven" <u>Variante:</u> Enkele voorwerpen op straat leggen om de opdracht moeilijker te maken of poortjes waar doorheen moet gedribbeld worden.	3 speelveldjes ; +/- 8 spelers per terreintje <u>Demo L of vaardige leerling</u> De bal wordt met het speelbeen steeds zodanig en vaak geraakt dat hij in het looptempo en in de goede richting wordt meegenomen. In de voet en enkel van het speelbeen is de juiste spanning. De bal niet laten wegspringen. De romp iets over de bal. De bal komt bij het drijven verder van de voet, elke 3 à 4 passen de bal raken.
---	---	---

PM: de speler in balbezit kan kijken waar de verdediger staat en dan een plek kiezen van waar het beste kan worden overgestoken ("kijk over de bal heen"). PM: de speler in balbezit kan tussen de bal en de verdediger blijven ("lichaam tussen bal en tegenstander") of snel teruggaan naar de beginplek als de verdediger dichtbij komt. PM: de speler in balbezit kan de bal stoppen met de onderkant van de voet. PM: de verdediger/afpakker kan de doorgang van een dribbelaar afsluiten en de bal afpakken. C: IIn kunnen de gepaste oplossing voor het spelprobleem verwoorden.	Oversteekspel 2 <u>Spelopdracht:</u> 3 spelers proberen tegelijkertijd met de bal aan de voet aan de overkant van de straat te komen. Wanneer dat is gelukt, stoppen ze de bal voor de eindlijn af en dribbelen ze met de bal door de gang terug, wachten daar tot er weer drie IIn staan en starten opnieuw. De afpakker op de straat probeert een bal weg te tikken met de voet. <u>Spelregels:</u> - Dribbelaars zijn voor en achter de straat 'vrij'. - Ze mogen altijd terug wanneer ze aangevallen worden door de verdediger. - Wanneer een verdediger een bal heeft weggetikt/afgepakt geeft hij die terug aan de dribbelaar: die loopt terug naar de beginplek en speelt weer mee. - Na drie afgepakte/weggetikte ballen wijzen de verdedigers een andere verdediger aan. - De dribbelaar is ook 'af' wanneer hij aan de zijkant de straat verlaat.	Er vertrekken steeds 3 kinderen tegelijk per veld <u>Mogelijke spelaanpassingen:</u> - o In plaats van drie dribbelaars er nu twee tegelijkertijd laten oversteken: het wordt moeilijker voor de dribbelaars en gemakkelijker voor de verdediger. - o Meer verdedigers voorzien. OLG: "wat moet je als dribbelaar doen om in balbezit te blijven?" - bal kort bij de voet houden; - kijken waar de verdediger staat; - bal afschermen. OLG: "wat moet je als verdediger doen om in balbezit te komen?" - aanvaller onder druk zetten; - zowel naar de bal als naar de tegenspeler(s): kijken en je niet laten verrassen.
--	--	--

SPELEND LEREN

Lijnvoetbal 2 tegen 2

Voor de balbezitter:

PM: bal over de lijn in het scoorvak dribbelen.

PM: in een vrije ruimte met de bal gaan lopen, waarbij eenvoudige richtings-veranderingen en stops kunnen worden gemaakt.

PM: De bal voor tegenspelers afschermen door zich tussen de bal en de tegenspeler te plaatsen.

Voor de medespeler van de balbezitter:

PM: weglopen van een verdediger om aanspeelbaar te zijn.

Voor de verdediger:

PM: tussen het doel en de tegenstander blijven en voorkomen van scoren door het afsluiten van de scoorlijn.

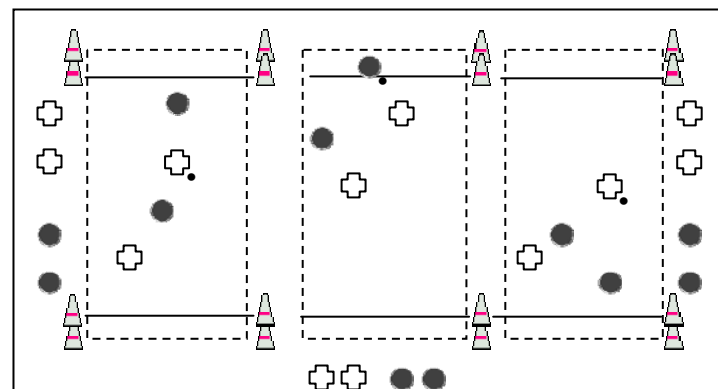
PM: de ruimte voor een balbezitter afsluiten en de bal van de balbezitter afpakken.

Spelopdracht:

De balbezittende partij probeert via samenspel aan de overkant te scoren door de bal over de doellijn te dribbelen en in het scoorvak te stoppen. De tegenpartij probeert dit te voorkomen en ook te scoren.

Spelregels:

- Spel begint met dribbel vanaf eigen doellijn.
- Na de score wordt de bal weer vanaf de eigen doellijn uitgenomen door een speler van de partij waarbij is gescoord (de tegenstanders moeten in eerste instantie op eigen helft staan).
- Er wordt gespeeld tot drie punten.
- Speelt een partij de bal buiten dan mag de andere partij de bal innemen door middel van dribbelen.

L legt de regels uit en laat vooral duidelijk zien hoe er kan worden gescoord.

Na 3' wisselen

Mogelijke spelaanpassingen:

- o Het speelveld vergroten wanneer blijkt dat om de twee seconden van balbezit wordt gewisseld. (spelers spelen op een hoopje omdat ze te weinig ruimte hebben om via samenspel tot scoren te komen)
- o Afbouwen van kleine meerderheidssituaties naar gelijke aantallen, wanneer blijkt dat de balbezittende partij telkens te gemakkelijk scoort en de verdedigers er niet aan komen. Bijvoorbeeld van 3 tegen 2 naar 3 tegen 3.

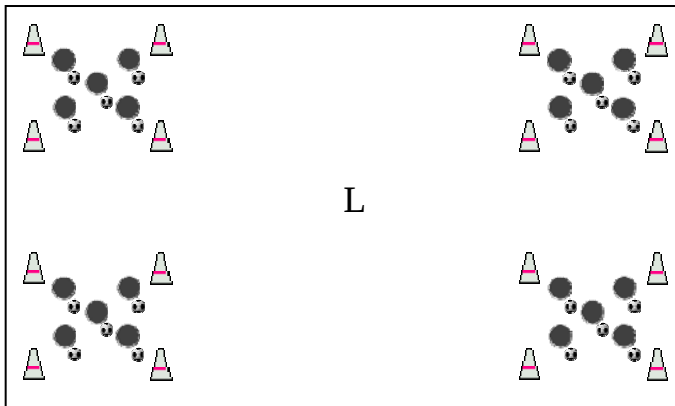
Les 2: Verplaatsen in balbezit en van richting veranderen; bal beschermen.

Bewegingsdoelen:

- Leerlingen kunnen nuttig terreinwinst maken met de bal aan de voet.
- Leerlingen kunnen de bal voor tegenspelers afschermen door zich tussen de bal en de tegenspeler te plaatsen.
- Leerlingen kunnen de bal over de lijn in het scoorvak dribbelen.
- Leerlingen kunnen open paslijnen zoeken.
- Leerlingen kunnen zodanig positie kiezen dat afspeellijnen (snel) kunnen worden afgesloten.
- Leerlingen kunnen de gepaste oplossing voor en spelprobleem benoemen.

Persoonsdoelen:

- Leerlingen spelen fair en tonen in het spel dat ze de afgesproken regels kennen.
- Leerlingen kunnen in kleine groepjes zelfstandig spelen zonder strikt toezicht van de leerkracht.

DOELSTELLINGEN	ACTIVITEITEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN + ORGANISATIE
PM: Iln kunnen hun aandacht richten naar de omgeving. PM: Iln kunnen het hoofd omhoog houden wanneer men dribbelt met de bal. PM: Iln kunnen bal steeds binnen speelbereik houden: kort aan de voet. PM: Iln kunnen in de thuiszone de bal stoppen met de onderkant van de voet.	OPWARMING Politiespel L is de politieagent en staat in het midden. Als de politieagent naar 2 groepen wijst, dan moeten die zo snel mogelijk dribbelen naar het vierkant van de andere groep. Roept de agent: “<i>rotonde</i>” dan moeten de groepen via alle vierkanten zo snel mogelijk dribbelen tot ze weer in het eigen vierkant zijn (met de klok mee). Roept de agent: “<i>ongeluk</i>” dan moeten alle groepen diagonaal oversteken.	Speelveld afbakenen; Iln opstellen in vier groepjes – alle Iln hebben een bal <u>Mogelijke spelaanpassingen:</u> - o Afstanden vergroten/verkleinen - o Eventueel twee speelvelden maken

SPELNABIJ OEFENEN

Douanespel 1

Voor de speler in balbezit:

PM: kijken naar de positie van de verdediger en een geschikt moment kiezen om te dribbelen naar de kegel. Bijvoorbeeld als de verdediger probeert de bal van een ander weg te tikken.

PM: als de verdediger dichtbij komt, tussen de bal en de verdediger komen.

PM: bij de kegel de bal op tijd stoppen, omdraaien en terugkeren naar het vrije beginvak. In het vrije beginvak de bal weer op tijd stoppen.

Voor de afpakker/verdediger:

PM: de bal wegtikken zodra daar de mogelijkheid voor is. Met name als de speler de bal niet binnen speelbereik heeft.

PM: meerdere spelers tegelijk in de gaten houden.

C: In kunnen de gepaste oplossing voor het spelprobleem verwoorden.

Spelopdracht:

De dribbelaars proberen in het afpakgebied om hun eigen kegel heen te dribbelen en terug te keren naar het vrije beginvak.

De afpakkers (douaniers) proberen de ballen af te pakken/weg te tikken. Zij mogen het afpakvak echter niet verlaten.

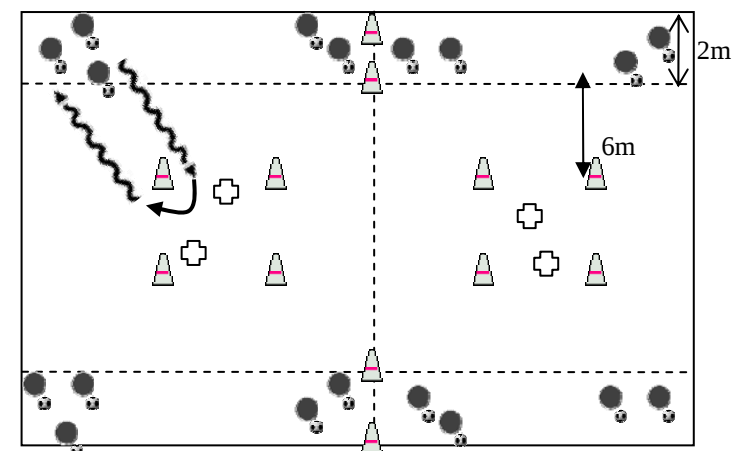
Spelregels:

- Als de speler om de eigen kegel heeft gedribbeld en het vrije beginvak bereikt zonder dat de afpakker de bal heeft geraakt, dan is een punt gescoord.
- De afpakker (douanier) krijgt een punt als hij de bal heeft weggetikt/afgepakt.
- De bal moet bij het terugkeren in het vrije beginvak voor de achterlijn zijn gestopt, anders telt het punt niet.
- De eerste speler die vijf punten heeft behaald is de winnaar. Dit kan zowel een dribbelaar als een afpakker zijn. Er kan individueel gespeeld worden of in groep.

Varianten:

De betere spelers mogen niet terug als ze eenmaal in het afpakgebied zijn.

De betere spelers proberen de verste kegel te ronden (dit telt voor twee punten wanneer het lukt).

OLG: er moet een keuze gemaakt worden "wanneer ga je dribbelen?"

Demo L of vaardige leerling

Mogelijke spelaanpassingen:

- o Vergroten van de afstand in de breedte tussen de kegels als de balbezitters moeilijk punten behalen. Verkleinen van de afstand als dit te gemakkelijk is.
- o Meer of minder verdedigers in het vierkant plaatsen.
- o Elke dribbelaar heeft een eigen vak, waarin hij moet starten en terugkeren. Per speler kan de kegel dichtbij of verder weg van het vrije beginvak worden neergezet. Heeft een speler gewonnen, dan wordt de volgende keer zijn kegel een pas verder weggezet.

PM: speler in balbezit kan kijken waar de verdediger staat en dan een plek kiezen van waar het beste kan worden overgestoken ("over de bal heen kijken").

PM: speler in balbezit kan tussen de bal en de verdediger blijven ("lichaam tussen bal en tegenstander") of snel teruggaan naar de beginplek als de verdediger dichtbij komt.

PM: de verdediger/afpakker kan de doorgang van een dribbelaar afsluiten en de bal afpakken.

C: IIn kunnen de gepaste oplossing voor het spelprobleem verwoorden.

PM: IIn kunnen om zich heen kijken tijdens het dribbelen (blik niet steeds gericht op de bal).

Oversteekspel

Spelopdracht

Er wordt gespeeld met 3 aanvallers en 2 verdedigers.

3 spelers proberen tegelijkertijd met de bal aan de voet aan de overkant van de straat te komen.

Er staan 2 verdedigers in de zone waar de spelers met bal doorheen moeten.

Als de speler met bal door de zone dribbelt zonder dat de verdediger de bal met de voet wegtikt, dan mag hij vanuit de dribbel scoren tussen 2 kegeltjes.

Er wordt met de bal door de gang terug gedribbeld. Wanneer er weer drie IIn staan, start men opnieuw.

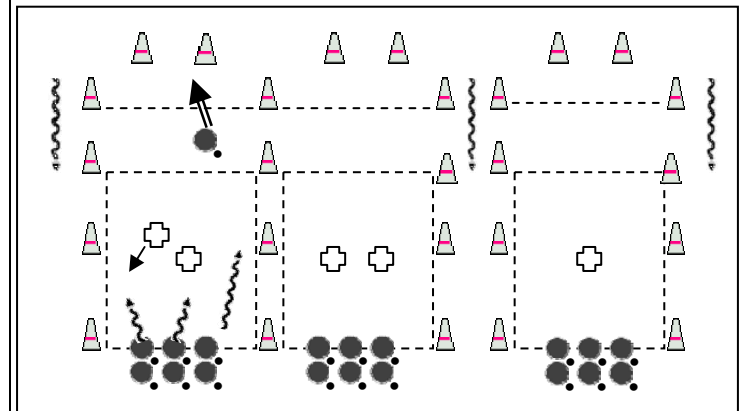
Dribbelspel 1-1-1

Spelopdracht:

Op elk veldje spelen 3 spelers 1-1-1. Elke speler verdedigt een eigen doel en kan scoren op een van de andere doeltjes.

Spelregels:

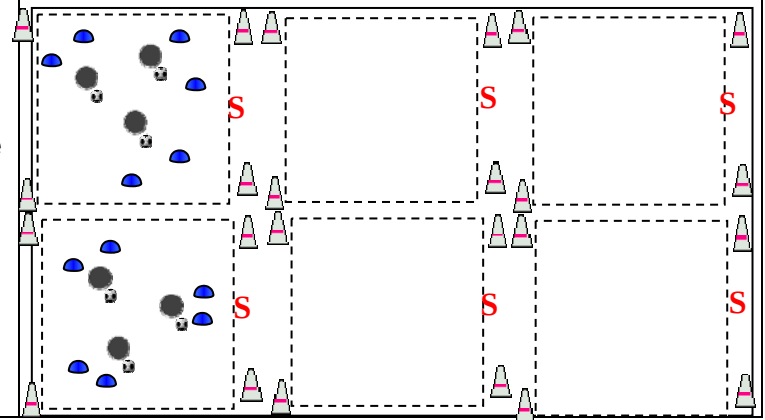
- Starten met de bal in het midden.
- Speelt een speler de bal buiten het speelveld dan wordt de bal weer in het spel gebracht dmv een botsbal tussen de twee andere spelers.

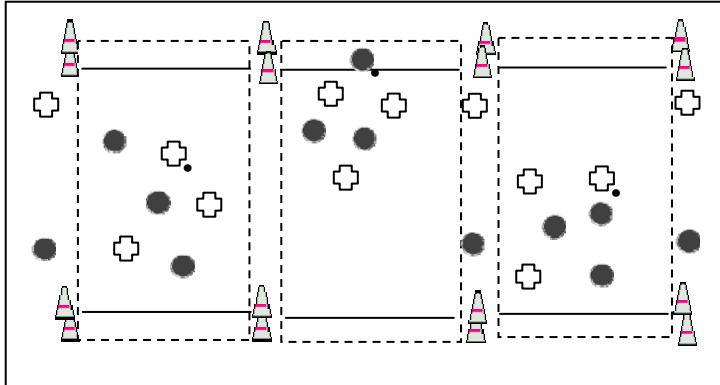

OLG: "op welke manier lukt het best om voorbij de verdediger te geraken?"

- om iemand te kunnen passeren moet je snelheid maken;
- de speler met de bal moet snelle keuzes maken;
- je kan een schijnbeweging maken.

Demo L

<u>Voor de balbezitter:</u> PM: bal over de lijn in het scoorvak dribbelen. PM: in een vrije ruimte met de bal gaan lopen, waarbij eenvoudige richtingsveranderingen en stops kunnen worden gemaakt. PM: de bal voor tegenspelers afschermen door zich tussen de bal en de tegenspeler te plaatsen. <u>Voor de medespeler van de balbezitter:</u> PM: weglopen van een	- Na een score moet diegene die scoort zijn doeltje met een voetlengte groter maken en herneemt hij het spel vanuit het midden van zijn doel. <u>Variante:</u> In plaats van 1-1-1 kan ook 2-2-2 gespeeld worden. Van elk tweetal verdedigt een speler het doeltje terwijl de ander probeert te scoren bij een van de andere doeltjes. Als er een doelpunt wordt gescoord wordt er binnen ieder tweetal van functie gewisseld. SPELEND LEREN Lijnvoetbal 3 tegen 3 <u>Spelopdracht:</u> De balbezittende partij probeert via samenspel aan de overkant te scoren door de bal over de doellijn te dribbelen en in het scoorvak te stoppen. De tegenpartij probeert dit te voorkomen en ook te scoren. <u>Spelregels:</u> - Spel begint met dribbel vanaf eigen doellijn. - Na de score gaat de bal naar de tegenpartij en staat elke ploeg op zijn speelhelft bij de herneming van het spel. - Er wordt gespeeld tot drie punten. - Als een ploeg de bal buiten speelt, dan gaat de bal naar de andere ploeg en herneemt men het spel met een dribbel of een pas.	● potje om doeltjes af te bakenen - S op elk terreintje een scheidsrechter die het spelverloop controleert en de scores bijhoudt <u>Demogroepje met L</u> <u>Mogelijke spelaanpassingen:</u> - o Speelveld vergroten/verkleinen. - o In plaats van te werken met doeltjes kan men bijv ook 3 blokjes op een rij zetten. Scoort een speler dan mag hij dat blokje wegnemen... <u>Demogroepje met L</u> Wisselspeler komt in na een doelpunt of op aangeven van de L
--	--	---

verdediger om aanspeelbaar te zijn (een open paslijn zoeken). <u>Voor de verdediger:</u> PM: tussen het doel en de tegenstander blijven en scoren voorkomen door het afsluiten van de scorlijn. PM: de ruimte voor een balbezitter afsluiten en de bal van de balbezitter afpakken.		<u>Mogelijke spelaanpassingen:</u> - o Het speelveld vergroten wanneer blijkt dat om de twee seconden van balbezit wordt gewisseld. - o Van gelijke aantallen naar een meerderheids-situatie gaan wanneer blijkt dat de balbezittende partij er niet aan komen. Bijvoorbeeld van 3 tegen 3 naar 3 tegen 2.
---	--	--

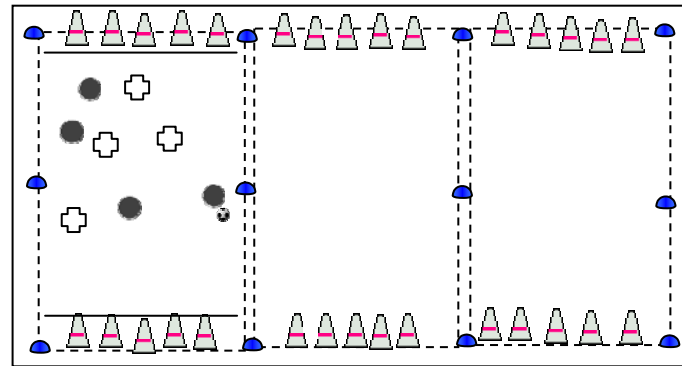
Les 3: Passen en trappen: accent op het aannemen van de bal en het gericht aanspelen.

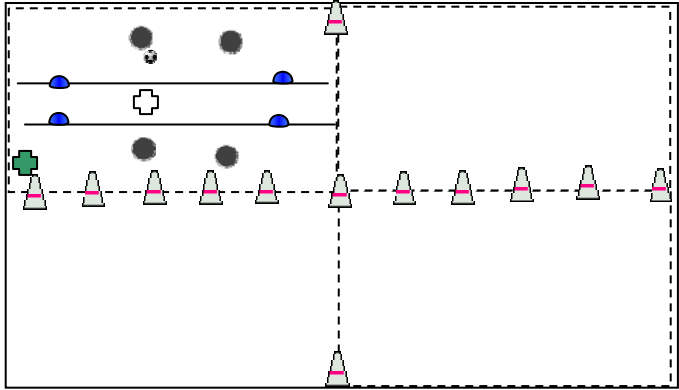
Bewegingsdoelen:

- Leerlingen kunnen een pas geven naar een medespeler die in de meest gunstige positie aanspeelbaar is en dichtbij staat.
- Leerlingen kunnen de bal op zodanige manier trappen dat de ontvanger in de meest gunstige omstandigheden kan verder spelen (in de loop, in de voet).
- Leerlingen kunnen zich aanspeelbaar opstellen zodat ze een pas kunnen ontvangen.
- Leerlingen kunnen zich in verdediging opstellen tussen tegenstrever en doel.
- Leerlingen kunnen in verdediging zodanig positie kiezen dat afspeellijnen (snel) kunnen worden afgesloten.

Persoonsdoelen:

- Leerlingen spelen fair en tonen in het spel dat ze de afgesproken regels kennen.
- Leerlingen kunnen in kleine groepjes zelfstandig spelen zonder strikt toezicht van de leerkracht.

DOELSTELLINGEN	ACTIVITEITEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN + ORGANISATIE
F: activering. PM: IIn zonder bal kunnen zich verplaatsen naar de vrije ruimte zodat ze aanspeelbaar zijn.	OPWARMING Kegelbal Elke ploeg verdedigt een aantal kegels. Wanneer een kegel geraakt wordt, wordt deze meegenomen naar de overkant en in de eigen rij bijgezet. Hoe meer een team scoort, des te moeilijker wordt het om het doel af te sluiten (er komen steeds meer kegels bij).	De spelers worden telkens in twee ploegen verdeeld: 4 tegen 4; 8 IIn per veldje Voor de kegelrij een neutrale zone waar niemand in mag.

PM: IIn kunnen de bal gericht overspelen. PM: IIn kunnen de bal goed aannemen met de binnenkant van de voet. PM: IIn kunnen oogcontact zoeken met de ontvanger voordat ze de pas geven. PM: als de verdediger een voorwaartse pas niet verhindert, dan kunnen de IIn snel “diep” spelen. PM: als de verdediger wel een voorwaartse pas belet dan kunnen de IIn een pas geven in de breedte naar een medespeler die wel diep kan spelen.	SPELNABIJ OEFENEN Slootbal <u>Spelopdracht:</u> 4 IIn proberen de bal door de sloot waarin een verdediger staat, naar elkaar te spelen. <u>Spelregels:</u> - Verdediger probeert de bal te onderscheppen en stil te leggen. - Als de verdediger de bal drie keer heeft stil gelegd dan wordt er gewisseld. <u>Variante:</u> Werken met twee ipv één verdediger.	6 IIn per veldje ⊕ = wisselspeler: moedigt de verdediger aan en houdt de score bij. <u>Mogelijke spelaanpassingen:</u> o Het veranderen van de lengte of breedte van de sloot. OLG: Nieuwe begrippen als “dieptepas” (door de sloot) en “breedtepas” (langs de sloot) worden uitgelegd. Een <i>dieptepas</i> verdient de voorkeur boven een <i>breedtepas</i> (minder risico bij balverlies en kansrijk om direct te scoren), maar niet alle ballen kunnen diep! ... Dieptepas: terreinwinst en doelkans. Breedtepas: flankaanval en creëren van doelkans.
--	---	--

PM: IIn kunnen de bal zuiver aanspelen.

PM: IIn kunnen de bal goed aannemen met binnenkant voet.

PM: spelers met bal kunnen de bal zodanig samen spelen dat de verdediger de bal niet kan onderscheppen.

PM: IIn met de bal kunnen:

- de bal snel (over)spelen;
- de vrije man snel vinden;
- door de verdedigende sector passen (gecontroleerd);
- de bal aan het uiteinde van de actie (zuiver en *getimed* bij de medespeler krijgen).

PM: IIn zonder bal kunnen zich aanspeelbaar opstellen.

Lummelspel

Spelopdracht:

Één 'lummel' probeert de bal te onderscheppen die vijf spelers naar elkaar rondspelen.

Spelregels:

- Als de lummel de bal heeft onderschept, wisselt hij van plaats met de speler die balverlies leed.
- Men mag de bal drijven, zich verplaatsen maar men moet wel de kring behouden.

Variante:

Het aantal keer dat de bal geraakt mag worden, kan beperkt worden.

Lummelen 4 tegen 2

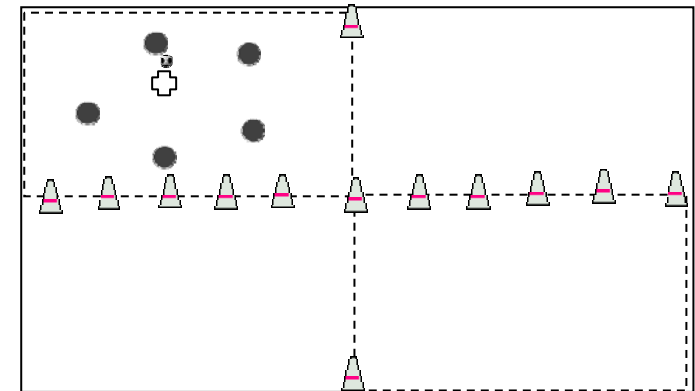
Spelopdracht:

Elke aanvaller heeft een vrije driehoek ter beschikking = beschermd gebied. Binnen dat gebied kan hij niet aangevallen worden. Spelers proberen zolang mogelijk balbezit te houden. De kern van het lummelen is immers het 'aanvallend de baas zijn'.

Spelregels:

- Als de lummel de bal heeft onderschept, wisselt hij van plaats met de speler die balverlies leed.

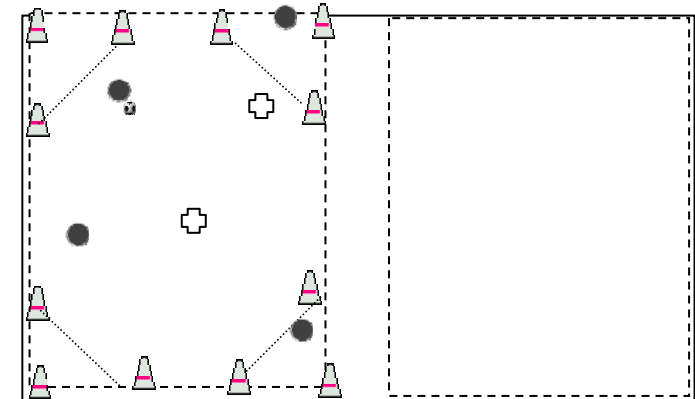
6 IIn per veldje

Mogelijke spelaanpassingen:

- o De afstand tussen de spelers groter/kleiner maken.

(wanneer er sprake is van een grote meerderheidssituatie moeten de aanvallers zich niet of nauwelijks verplaatsen en ligt het accent op het succesvol afspelen en aannemen van de bal en niet op het zolang mogelijk balbezit houden)

SPELEND LEREN

Lijnvoetbal 4 tegen 4

Spelopdracht:

Er wordt 4 tegen 4 gespeeld. Er kan gescoord worden als men een vaste medespeler over de doellijn in het eindvak aanspeelt en deze de bal kan stoppen.

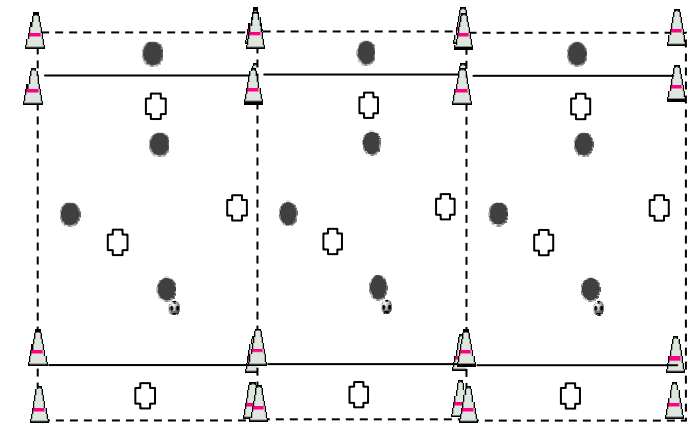
Spelregels:

- Starten met de bal vanaf eigen doellijn.
- Na de score gaat de bal naar de tegenpartij en staat elke ploeg op zijn speelhelft bij de herneming van het spel.
- Er wordt een wedstrijdje gespeeld tot drie punten.
- Als een ploeg de bal buiten speelt, dan gaat de bal naar de andere ploeg en herneemt men het spel met een dribbel of een pas. Spelers mogen dit zelf kiezen ivv een snelle opstart.

Twee wisselploegen; worden na 3' gewisseld

Mogelijke spelaanpassingen:

- o Door te schuiven met de kegels kan men het beschermd gebied veranderen.

Mogelijke spelaanpassingen:

- o Het speelveld vergroten bijvoorbeeld wanneer blijkt dat om de twee seconden van balbezit wordt gewisseld.
- o Variatie in de grootte van het scoringsgebied.
- o Variatie in het aantal spelers.

Feedback / coaching:

Bal verplaatsen naar een medespeler

- kijk om je heen voor je de bal krijgt, probeer vooruit te kijken en zoek naar momenten om een speler dicht bij de lijn aan te spelen.
- als er geen tegenstander in de buurt is, hou de bal bij en bouw de aanval op.

Voor de balbezitter:

De bal in de buurt van het doel op doel trappen.

Kijken waar medespelers vrij staan en de bal buiten bereik van de verdediger aanspelen.

Voor de medespeler van de balbezitter:

Zich vrij van de verdediger opstellen, zodat de balbezitter de bal kan aanspelen.

Weglopen van een verdediger om aanspeelbaar te zijn.

Voor de verdediger:

Tussen doel en de tegenstander blijven en het scoren voorkomen door het afsluiten van de scorlijn.

Zich op een andere manier opstellen dan de medespeler, zodat meerdere afspeellijnen worden afgeschermd.

Les 4: Passen en trappen: accent op het aannemen van de bal en het gericht aanspelen.

Bewegingsdoelen:

Leerlingen kunnen een pas geven naar een medespeler die in de meest gunstige positie aanspeelbaar is en dichtbij staat.

Leerlingen kunnen de bal op zodanige manier trappen dat de ontvanger in de meest gunstige omstandigheden kan verder spelen (in de loop, in de voet).

Leerlingen kunnen zich aanspeelbaar opstellen zodat ze een pas kunnen ontvangen.

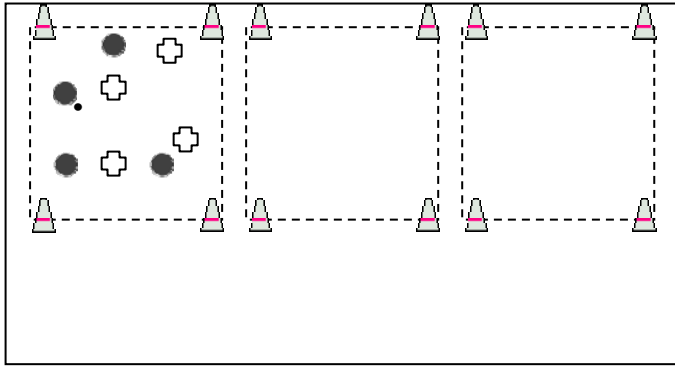
Leerlingen kunnen zich in verdediging opstellen tussen tegenstrever en doel.

Leerlingen kunnen in verdediging zodanig positie kiezen dat afspeellijnen (snel) kunnen worden afgesloten.

Persoonsdoelen:

Leerlingen spelen fair en tonen in het spel dat ze de afgesproken regels kennen.

Leerlingen kunnen in kleine groepjes zelfstandig spelen zonder strikt toezicht van de leerkracht.

DOELSTELLINGEN	ACTIVITEITEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN + ORGANISATIE
F: activering. PM: In zonder bal kunnen zich verplaatsen naar de vrije ruimte zodat ze aanspeelbaar zijn. PM: In kunnen nauwkeurige passen geven. PM: In kunnen snel een pas geven, gebruikmakend van de korte tijd dat de medespeler vrijloopt of dat de pas niet onderschept kan worden.	OPWARMING 5-passenspel: spelen op balbezit <u>Spelopdracht</u> : De ploeg in balbezit moet 5 passen geven (werpen) zonder dat ze de bal laten vallen of dat een tegen-speler de bal onderschept (= 1 punt). De andere ploeg tracht zo snel mogelijk in balbezit te komen en op haar beurt 5 passen te geven. <u>Spelregels</u> : - buiten het aangeduide speelveld komen: bal naar tegenpartij. - na een punt, bal naar tegenpartij. - geen lichaamscontact toegelaten. - balbezitter mag niet gooien op de pasgever maar	De spelers worden in twee ploegen verdeeld: 4 tg 4. OLG: wat moet je doen als je in balbezit bent om succesvol te kunnen spelen? - je verplaatsen en je aanspeelbaar opstellen; - weglopen van je verdediger (loshaken); - gebruik maken van schijnbewegingen:

PM: IIn kunnen de bal gericht overspelen. PM: IIn kunnen zich snel verplaatsen na het geven van een pas.	moet een derde man zoeken. <u>Variante:</u> - de 5de pas moet een kopbal zijn naar een medespeler SPELNABIJ OEFENEN 'Pas en loop' <u>Spelopdracht :</u> Spelers staan opgesteld in een driehoek. Daar waar een 2-tal staat, begint de oefening. De speelrichting is met de klok mee. De speler die de pas heeft gegeven, loopt achter zijn eigen pas aan en wacht op de volgende bal. De speler die de bal ontvangt neemt de bal aan en draait open om de bal naar de volgende speler te kunnen spelen.	richtingveranderingen en tempoversnellingen - de bal snel doorspelen; - eerst kijken dan pas geven. L benoemt en bespreekt de tactische vaardigheden en maakt de transfer naar voetbal. Speler in verplaatsing → Pas - - - - - → Ploeg in balbezit ● ● verdediger + <u>Mogelijke spelaanpassingen:</u> - o De afstand tussen de kegels wijzigen.
--	--	--

Voor de balbezitter:

De bal in de buurt van het doel op doel schieten (scoren).

Kijken waar medespelers vrij staan en de bal buiten bereik van de verdediger aanspelen.

Voor de medespeler van de balbezitter:

Zich vrij van de verdediger opstellen, zodat de balbezitter de bal aan kan spelen.

Weglopen van een verdediger om aanspeelbaar te zijn.

Zich op een andere plaats opstellen of aanbieden dan andere medespelers.

PM: IIn kunnen door snelle wisseling van speelveldgedeelte scoringskansen creëren.

PM: IIn kunnen bij het omschakelen zo snel mogelijk weer betrokken zijn bij de nieuwe situatie.

Positiespel 4 tegen 2 met twee 4-tallenSpelopdracht:

Spelers met bal proberen de bal zodanig samen te spelen dat de verdedigers de bal niet kunnen onderscheppen.

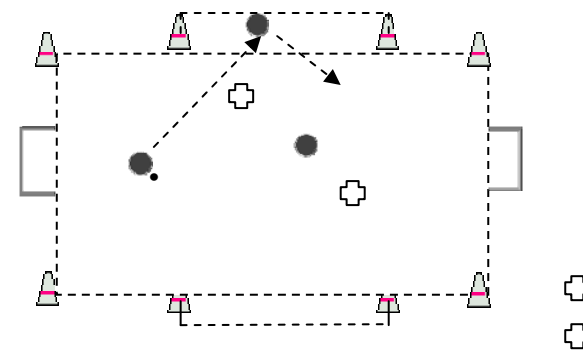
Ze proberen het 2-tal uit te spelen en te scoren op doel. Hierbij kunnen ze kiezen om de twee kaatsers aan de zijkant van het veld aan te spelen.

Spelregels:

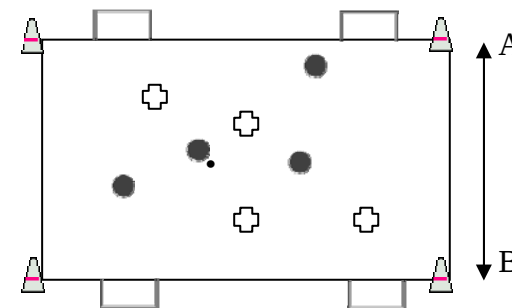
- Balbezitters spelen op balbezit.
- Verdedigers proberen bal te onderscheppen en buiten het speelveld te dribbelen; wisselen met de andere verdedigers.
- De verdedigers spelen twee ronden achter elkaar daarna komen de kaatsers in hun plaats en worden de wisselers kaatser.

SPELEND LEREN**4 tegen 4 met 4 kleine doeltjes**Spelopdracht:

Er wordt 4 tegen 4 gespeeld met vier kleine doeltjes zonder keeper. Er zijn 2 doeltjes per ploeg. Spelers met bal proberen via samenspel en/of individuele acties te scoren in een van de twee doeltjes. Verdedigers proberen dit te voorkomen en vervolgens tot scoren te komen.

Mogelijke spelaanpassingen:

- Aantallen veranderen (3 tegen 1, 5 tegen 2).
- Speelruimte vergroten/verkleinen.
- Aantal balcontacten limiteren (bijv. maximaal 2 keer raken).
- Verdedigers in doeltjes laten passen die aan 2 zijden staan.

<u>Op het moment van balverlies:</u> snel weer samen verdedigen; snel tussen man en doel positie kiezen; bal terug veroveren door dichtstbijzijnde speler en/of dieptepas voorkomen. <u>Op het moment van balverovering:</u> snel komen tot aanvallen en kijken of men de tegenpartij kan verrassen <u>Voor de balbezitter:</u> De bal in de buurt van het doel op doel trappen. Kijken waar medespelers vrij staan en de bal buiten bereik van de verdediger aanspelen. <u>Voor de medespeler van de balbezitter:</u> Zich vrij van de verdediger opstellen, zodat de balbezitter de bal kan aanspelen. Weglopen van een verdediger om aanspeelbaar te zijn. Zich op een andere plaats opstellen of aanbieden dan andere medespelers (de breedte van het veld gebruiken). <u>Voor de verdediger:</u> Actief verdedigen (opbouw tegenpartij storen). Bal afpakken.	<u>Spelregels:</u> - Starten met de bal vanaf de eigen doellijn; - Er kan gescoord worden door te passen in 2 kleine doeltjes - Na de score gaat de bal naar de tegenpartij en staat elke ploeg op zijn speelhelft bij de herneming van het spel. - Er wordt een wedstrijdje gespeeld tot drie punten. - Als een ploeg de bal buiten speelt, dan gaat de bal naar de andere ploeg en herneemt men het spel met een dribbel of een pas.	Er wordt gebruik gemaakt van mini-kids voetbaldoelen: 1,2m x 0,8m <u>Mogelijke spelaanpassingen:</u> - o Aanvallen moeilijker maken / Verdedigen makkelijker maken door: veld smaller te maken; doeltjes dichter bij elkaar te plaatsen. - o Aanvallen makkelijker maken / Verdedigen moeilijker maken door: veld langer te maken; doeltjes groter maken. Feedback / coaching: Door snelle balwisselingen in het speelveldgedeelte kunnen scoringskansen worden gecreëerd. <u>Bal verplaatsen naar een medespeler</u> • Kijk om je heen voor je de bal krijgt, probeer vooruit te kijken en zoek naar momenten om een speler dicht bij het doel aan te spelen. • Houd de bal bij je als er geen tegenstander in de buurt is. • Speel de bal als het kan in de loop mee (1 - 1,5 meter voor de speler). <u>Vrijlopen / positie kiezen</u> • Maak de ruimte met elkaar groot en bezet de ruimte zo optimaal mogelijk. • Kies zodanig positie dat je (makkelijk) aanspeelbaar bent, loop niet in de rug van de verdediger. • Niet allemaal naar de bal toe bewegen. • Niet allemaal van de bal weg bewegen. • Zorg voor meer dan één afspeelmogelijkheid. • Actie na de actie, steeds mee blijven doen.
---	---	--

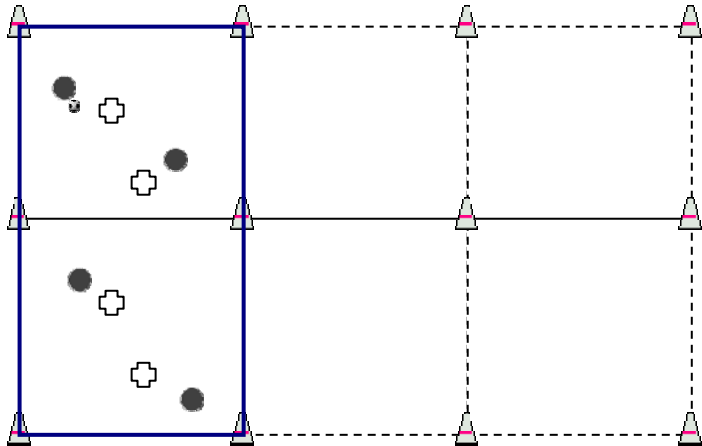
Les 5: Passen en trappen: accent op het samenspel en het doelen in beweging.

Bewegingsdoelen:

- Leerlingen kunnen de bal buiten bereik van een tegenspeler naar een vrijstaande medespeler spelen (samenspel).
- Leerlingen kunnen zo snel mogelijk afwerken bij een reële doelkans in de buurt van het doel (scoren).
- Leerlingen kunnen zich bij herhaling vrij van tegenspelers en aanspeelbaar voor de balbezitter opstellen.
- Leerlingen kunnen ruimte maken voor een medespeler in balbezit.
- Leerlingen kunnen zichzelf aanbieden in scoringspositie.
- Leerlingen kunnen tussen het doel en de tegenstander blijven en het scoren voorkomen door het afsluiten van de scorlijn
- Leerlingen kunnen de doorgang van een balbezitter afsluiten en de bal afpakken

Persoonsdoelen:

- Leerlingen spelen fair en tonen in het spel dat ze de afgesproken regels kennen.
- Leerlingen kunnen in kleine groepjes zelfstandig spelen zonder strikt toezicht van de leerkracht.

DOELSTELLINGEN	ACTIVITEITEN	DIDACTISCHE WERKVORMEN + ORGANISATIE
F: activering. PM: IIn kunnen zich in aanval steeds verplaatsen zodat ze voor de baldrager aanspeelbaar zijn. PM: IIn kunnen de bal snel en nauwkeurig rondspelen.	OPWARMING Spelen op balbezit <u>Spelopdracht:</u> In elke speelhelft staan twee aanvallers en twee verdedigers opgesteld. De balbezitter moet één pas geven naar zijn ploegmaat in het eigen vak en dan mag de bal doorgespeeld worden naar het andere vak. Per keer dat de bal wordt overgespeeld, krijgt de aanvallende ploeg één punt. De ploeg die het meest aantal keer kan overspelen, wint. <u>Spelregels:</u> Wanneer de verdedigende ploeg de bal onderschept, wordt er van functie gewisseld.	8 IIn per speelveld;

PM: IIn kunnen zich goed vrijmaken met en zonder bal.

PM: IIn kunnen de bal buiten bereik van een tegenspeler naar een vrijstaande medespeler spelen.

PM: IIn kunnen bij het schieten op doel goed positie kiezen ten opzichte van de bal (voor een rechtsbenige is dat links, schuin achter de bal).

Spitsenspel

Spelopdracht:

Aan elke kant van het speelveld bevinden zich twee vrijplaatsen in de hoek van het doelgebied. In deze ruimte mogen geen verdedigers komen. Vanuit die vrijplaats kan een aanvaller vrij, zonder druk van een verdediger naar een kegel trappen. Er mag echter ook van op het speelveld gescoord worden.

De ploeg die de meeste doelpunten maakt, wint.

Spelregels:

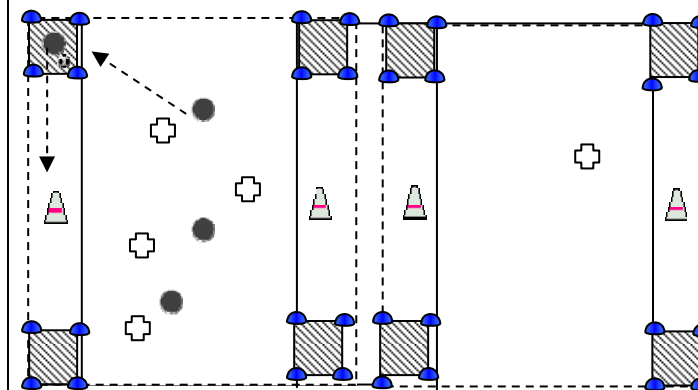
Telkens de bal onderschept wordt of na het trappen op doel, wisselt de aanvallende en de verdedigende ploeg van functie.

SPELNABIJ OEFENEN

Het verbeteren van het schieten op doel

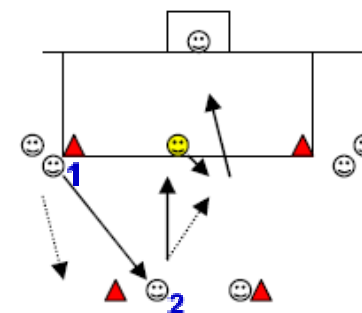
Speler 1 speelt de bal naar speler 2.
Speler 2 neemt de bal aan en past op de kaatser en werkt af op doel.

8 IIn per speelveld; er wordt in de breedte van het veld gespeeld

OLG mbt het schieten op doel :

- wanneer wel en wanneer niet?
- richting (kijk waar de keeper staat!)
- hoe?

PM: IIn kunnen hun standbeen naast of iets voor de rollende bal neerzetten en schieten.

PM: IIn kunnen de bal in de loop van de speler geven.

PM: IIn kunnen de snelheid die ze aan de bal geven goed doseren.

PM: IIn kunnen scoren door het passen / schieten van de bal in een klein doel.

PM: IIn kunnen door middel van dribbelen, aannemen en passen spelers in een kansrijke positie brengen.

PM: IIn kunnen zich goed vrijmaken zonder bal.

PM: IIn kunnen goed positie kiezen ten opzichte van de bal (voor een rechtsbenige is dat links, schuin achter de bal).

Speler 1 legt de bal breed.
Speler 2 loopt in en schiet onmiddellijk op doel.

Speler 1 speelt voor zichzelf de bal tussen 2 kegels; sprint langs de kegel om en werkt af op doel.

Het Spitsenspel 4 tegen 4'

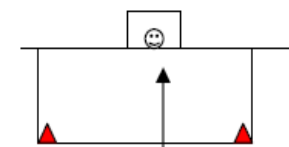
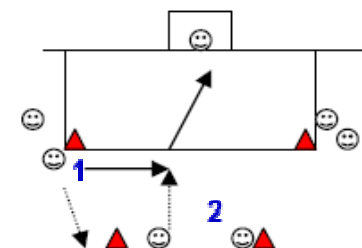
Spelopdracht:

Er wordt vier tegen vier gespeeld – er moet gescoord worden na een voorzet uit het spitsenvak.

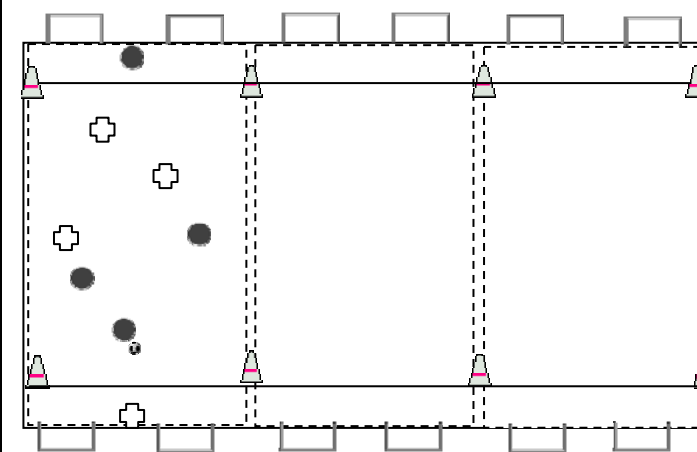
In elk doelgebied staat een vaste speler (spits) die hoort bij de ploeg aan de overkant. Het is de bedoeling dat de balbezittende partij de spits bereikt met een pas, waarna deze de bal teruglegt op de inkomende medespeler. Die mag vervolgens scoren op een van de twee doelen op de achterlijn.

Spelregels:

- De spelers met partijvestjes aan beginnen als aanvallende partij.
- Na een aantal scores wisselen de functies. De spits wordt veldspeler en andersom.

! L beklemt toont timing + dosering van de pas

- De spits mag de bal maximaal drie keer raken, voordat hij weer een veldspeler van zijn eigen partij aanspeelt.
- Veldspelers mogen niet in het doelgebied komen, de spits niet in het veld.
- na een score begint de andere ploeg bij het doelgebied

Varianten:

Eventueel spelen met een meerderheidsituatie.
Bijvoorbeeld 3 tegen 4 met een neutrale speler.

SPELEND LEREN

4 tegen 4 met twee doelen

Spelopdracht :

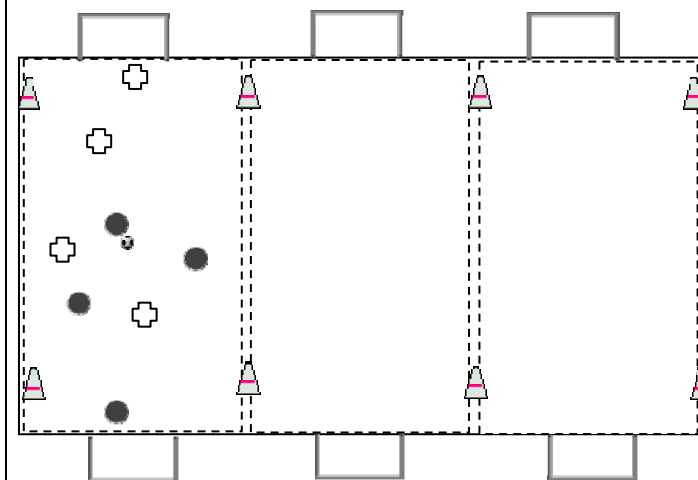
Er wordt 4 tegen 4 gespeeld; er worden mini-voetbal doelen gebruikt: 2,5m op 1m.

Spelregels

- Starten met de bal vanaf eigen doellijn.
- Na de score wordt de bal weer vanaf de eigen doellijn uitgenomen door een speler van de partij waarbij is gescoord. (de tegenstanders moeten in eerste instantie op eigen helft staan.
- Er wordt een wedstrijdje gespeeld tot drie punten.
- Speelt een ploeg de bal buiten dan mag de andere ploeg de bal het spel hervatten met een pas of dribbel.

Mogelijke spelaanpassingen:

- o de onderlinge afstand tussen de doelen vergroten als er te weinig wordt gescoord.
- o de onderlinge afstand tussen de doelen verkleinen als er te veel wordt gescoord.

PM: Iln kunnen door middel van dribbelen, aannemen en passen spelers in kansrijke positie brengen.

PM: Iln kunnen zich aanbieden in scoringspositie.

PM: Iln kunnen de bal pas in de buurt van het doel schieten (op doelaafstand).

PM: Iln kunnen bij het verdedigen positie kiezen tussen tegenstander en het eigen doel.

PM: verdedigers kunnen tussen doel en tegenstander blijven en scoren voorkomen door het afsluiten van de scorlijn.

PM: verdedigers kunnen de doorgang van een balbezitter afsluiten en de bal afpakken.

Feedback / coaching

Bal verplaatsen naar een medespeler

- Kijk om je heen voor je de bal krijgt, probeer vooruit te kijken en zoek naar momenten om diep te spelen.
- Houd de bal bij je als er geen tegenstander in de buurt is en je niet diep kunt spelen op een vrijstaande medespeler.
- Speel de bal niet te zacht, te hard, te hoog.
- Speel de bal als het kan in de loop mee (1 - 1,5 meter voor de speler).

Vrijlopen / positie kiezen

- Maak de ruimte met elkaar groot en bezet de ruimte zo optimaal mogelijk.
- Loop niet in dezelfde lijn / richting als medespeler, kies zodanig positie dat je (makkelijk) aanspeelbaar bent, loop niet in de rug van de verdediger.
- Niet allemaal naar de bal toe bewegen.
- Niet allemaal van de bal weg bewegen.
- Zorg voor meer dan één afspeelmogelijkheid.
- Actie na de actie, steeds mee blijven doen.

Verdedigen: druk zetten op de balbezitter; voorkomen dat de bal vooruit gespeeld kan worden.

- Kies steeds voor het verdedigen van de meest gevaarlijk situatie, dus steeds tussen de bal en het doel zien te komen, doel afschermen.

3.3 De voetbaltechnieken die in deze spelvormen aan bod komen:

- **Het dribbelen en drijven van de bal**

Wat?

Met de bal afstand overbruggen. Bestaat uit het snelheid maken met de bal, afschermen van de bal, de bal kort bij je houden, de richting te veranderen of een schijnbeweging te maken en te passeren.

Waar en wanneer?

Dribbelen is het voortbewegen van de bal in een laag tempo en in een kleine ruimte.

Drijven is het voortbewegen van de bal in een hoger tempo en in een grote ruimte. In de praktijk kan het voorkomen dat beginnende spelers struikelen over de bal en dat het drijven bestaat uit het ver vooruit schieten van de bal in de ruimte en achter de bal aan te rennen.

Hoe?

Speelbeen: raak de bal zodanig en zo vaak dat je hem in het looptempo en in goede richting kan meenemen ('De bal aan een elastiekje.')

Voet speelbeen: houd juiste spanning in voet en enkel, bal niet laten wegspringen.

Raakvlak: raak de bal afhankelijk van richtingsverandering afwisselend met wreef, binnen- of buitenkant van de voet.

Romp: buig het bovenlichaam iets over de bal, ondersteun de balans met je armen.

Lopen: knieën licht gebogen (geen atletiekloop).

Aandacht: op omgeving (spelsituatie).

Wat ziet de L en wat zegt, doet de L?

Speel de bal niet te ver voor je uit. Ga niet te dicht naar de verdediger toe. Maak de schijnbeweging op tijd, anders blokkeert de verdediger de bal. Zorg dat je versnelt tijdens en na de passeeractie anders ben je makkelijk te verdedigen. Scherm de bal tijdens en na de passeeractie af, houd het lichaam tussen tegenstander en bal. Snij na de passeeractie de tegenstander de pas af. Houd de bal in gunstige positie om te kunnen schieten of een voorzet te geven.

Progressie

1. Bal leiden zonder hindernissen
2. Bal leiden met hindernissen
3. Dribbelen: De bal leren beschermen tegen afpakkers. Hoe kan ik met de bal langs een tegenstander gaan?

- **Het geven van passen**

Wat?

De bal verplaatsen naar een medespeler met de binnenkant voet, buitenkant voet, wreef, punt, hakje.

Wanneer binnenkant voet?

Bij nauwkeurig, snel en kort (positie)spel.

Hoe?

Kies goed positie ten opzichte van de bal. Standbeen licht gebogen, dicht bij bal, voet meestal in speelrichting. Speelbeen iets naar buiten gedraaid, knie en enkel gebogen. Speelvoet iets naar buiten gedraaid, loodrecht op speelrichting, voetpunt opgetrokken, enkel aangespannen. Raak de bal met binnenkant voet – meer aan onderkant, dan gaat de bal omhoog, meer aan de bovenkant, dan blijft de bal laag.

Wanneer de wreeftrap?

Bij passen over afstand, of bij voorzet vanaf de flank.

Hoe?

Kies goed positie ten opzichte van de bal. Standbeen met laatste grote stap naast, voorbij of achter de bal plaatsen, punt van de voet in de speelrichting, knie licht gebogen – standbeen iets voorbij de bal, bal blijft laag, standbeen iets achter de bal en bal aan de onderkant raken, bal gaat omhoog. Buig romp – eerst achterwaarts, dan helft over het standbeen zijwaarts, maak zo ruimte voor de wreef, dan explosief voorwaarts op moment van schieten. Breng speelbeen vanuit heup en knie achterwaarts, zwaai dan voorwaarts. Enkel strekken en aanspannen. Raak bal met binnenkant of volle wreef, afhankelijk van situatie.

Wat ziet de L en wat zegt/doet de L?

Kijk om je heen voor je de bal krijgt, probeer vooruit te kijken en kijk of je de bal vooruit kunt spelen. Houd de bal bij je, er is geen tegenstander in de buurt. Speel

de bal niet te zacht, te hard, te hoog of met een stuit. Speel simpel, speel met de binnenkant van de voet.

- **Aannemen en meenemen van de bal**

Wat?

Het controleren van de bal kan met de binnenkant voet, wreef, buitenkant voet, bovenbeen, borst en onder de voetzool.

Het verwerken van de bal kan door weg te draaien en van richting te veranderen.

Wanneer?

De bal wordt aangenomen om vervolgens te starten met dribbelen (bij voorkeur richting het doel van de tegenpartij).

Er zullen ook situaties voorkomen waarbij de speler de bal aanneemt en deze vervolgens naar een medespeler speelt omdat hij in een betere positie staat.

Hoe?

Kies goed positie ten opzichte van bal en tegenstander (waarnemen). Met uitzondering van de armen kan de bal met alle andere lichaamsdelen aan- en meegenomen worden: wreef, binnenkant voet, voetzool, bovenbeen, borst, buik, hoofd. Ga altijd eerst de bal tegemoet, en laat bij contact met de bal de speelvoet als 'een vrij hangend net' soepel en flexibel met de bal meegaan om zodoende de bal 'dood' te maken, te controleren. Bewaar de balans door middel van de houding van de arm. Gebruik zo min mogelijk handelingen om de bal weer speelklaar te leggen.

Wat ziet de L en wat zegt/doet de L?

Zorg er voor dat je tijdens het aannemen en verwerken van de bal de snelheid uit de bal haalt. Laat de bal niet te ver van je voet stuiten. Neem de bal zo aan dat je na de aanname de bal nog in alle richtingen kunt spelen. Neem de bal zo aan dat je de bal na de aanname vooruit kunt passen of dribbelen (open aanname). Gebruik je lichaam zodat je de bal tijdens de aanname kunt afschermen (lichaam tussen tegenstander en de bal houden).

Progressie

Eerst aannemen in stand, later aannemen in een beweging naar de bal toe.

De spelertjes verplichten eerst de bal stil te leggen – te kijken – en dan de pas te trappen. Hiervoor kan men de spelregels inschakelen dat de speler die de bal krijgt niet mag worden aangevallen. Enkel de pas mag worden onderschept.

- **Vrijlopen**

Wat?

Bewegen zonder bal, maar wel op het juiste moment en naar de juiste plek zodat men zich vrij van tegenspelers en aanspeelbaar voor de balbezitter kan opstellen.

Wanneer?

Spelers in de buurt van de balbezittende medespeler moeten vrijlopen om de bal te ontvangen.

In balbezit steeds zorgen voor meerdere afspeelpunten zodat je een pas kan geven in de breedte of diepte naar een vrijstaande medespeler.

Hoe?

Weglopen (ruimte maken) als een medespeler jouw kant op dribbelt. Jezelf aanbieden in scoringspositie.

Om de tegenstander te verrassen moet je tempo maken en/of plotse richtingsveranderingen doorvoeren.

Wat ziet de L en wat zegt/doet de L?

Zorg voor voldoende afstand tussen de eigen spelers, niet te dicht op elkaar (ruimte om bal aan te nemen zonder stil te moeten staan). Loop niet in de rug van een verdediger, zorg dat de bal kan teruggespeeld worden, actie na actie, steeds mee blijven doen.

- **Scoren**

Wat?

Een doelpoging met de voet kan met wreef, binnenkant voet, buitenkant voet, punt, hakje.

Wanneer?

Wanneer je als speler in een kansrijke positie bent en kunt scoren. Je kunt scoren door de bal met de wreef (meer snelheid) te raken of met de binnenkant van de voet (makkelijker richting mee te geven).

Hoe - wreeftrap?

Kies goed positie ten opzichte van de bal. Standbeen met laatste grote stap naast, voorbij of achter de bal plaatsen, punt van de voet in de speelrichting, knie licht gebogen – standbeen iets voorbij de bal, bal blijft laag, standbeen iets achter de bal en bal aan de onderkant raken, bal gaat omhoog. Buig romp – eerst achterwaarts, dan helft over het standbeen zijwaarts, maak zo ruimte voor de wreef, dan explosief voorwaarts op moment van schieten. Breng speelbeen vanuit

heup en knie achterwaarts, zwaai dan voorwaarts. Strek en span speelbeen. Raak bal met binnenkant of volle wreef, afhankelijk van situatie.

Hoe - binnenkant voet?

Kies goed positie ten opzichte van de bal. Standbeen licht gebogen, dicht bij bal, voet meestal in speelrichting. Speelbeen iets naar buiten gedraaid, knie en enkel gebogen. Speelvoet iets naar buiten gedraaid, loodrecht op speelrichting, voetpunt opgetrokken, enkel aangespannen. Raak bal met binnenkant voet – meer aan onderkant, dan gaat de bal omhoog, meer aan de bovenkant, dan blijft de bal laag.

Wat ziet de L en wat zegt/doet de L?

Snijd de pas af voor de verdediger. Probeer de bal voor je schietbeen te krijgen en scherm de bal met je lichaam af. Kijk waar de keeper en het doel is en plaats de bal met binnenkant of buitenkant voet langs de keeper (korte afstand) of met de wreef (lange afstand).

Progressie

Eerst leren juist mikken met de binnenkant voet. Later leren harder op doel te trappen met de wreef. Spelers duidelijk maken dat trappen met de binnenkant preciezer is.

3.4 Enquête

- **Opzet**

Een spelgerichte aanpak legt het accent op het verbeteren van de spelbekwaamheid: een combinatie van tactisch bewustzijn en techniek. Het gaat in een spelgerichte benadering dus meer om het ontwikkelen van inzicht bij de speler in het oplossen van spelproblemen en over de functionaliteit van de techniek: "Wanneer kan ik welke techniek/tactiek gebruiken en waarom? Met welke technieken /tactieken zou ik dit spelprobleem kunnen oplossen?"

Dankzij kennis van en inzicht in de tactische aspecten van spelsituaties krijgt de leerling meer grip op zijn eigen handelen en leerproces. Deze inzichten helpen hem om sneller de juiste keuzes te maken bij het oplossen van spelproblemen waardoor de kans op succes voor hem en de ploeg toeneemt. Bovendien maken deze verworven inzichten het ook mogelijk om in de toekomst op een meer zelfstandige wijze spelproblemen aan te pakken (Leysen, 2004).

Om zicht te krijgen op de tactische kennis van de leerlingen na de aangeboden lessenreeks (wat is blijven hangen?) en na te gaan wat de leerlingen van deze aanpak vonden, werd op het einde van de lessenreeks bij 100 leerlingen van het vierde, vijfde en zesde leerjaar van de basisschool Sint-Anna Baal een enquête afgenomen (zie bijlage).

- **Verwerking**

Het afnemen van de enquête gebeurde persoonlijk, in de klas onder toezicht van de leerkrachten. De enquête bevatte drie gesloten vragen met telkens vijf antwoordmogelijkheden. De leerlingen konden eveneens hun algemene appreciatie voor de lessen voetbal uitdrukken op een schaal van 0 tot 10.

In het totaal werden 100 vragenlijsten ingevuld door evenveel leerlingen van 10-12 jaar. De bevraagde groep leerlingen bestond uit 62 meisjes en 38 jongens. Hiervan kwamen 19 leerlingen uit 4A; 17 leerlingen uit 5A; 17 leerlingen uit 5B; 25 leerlingen uit 6A en 22 leerlingen uit 6B.

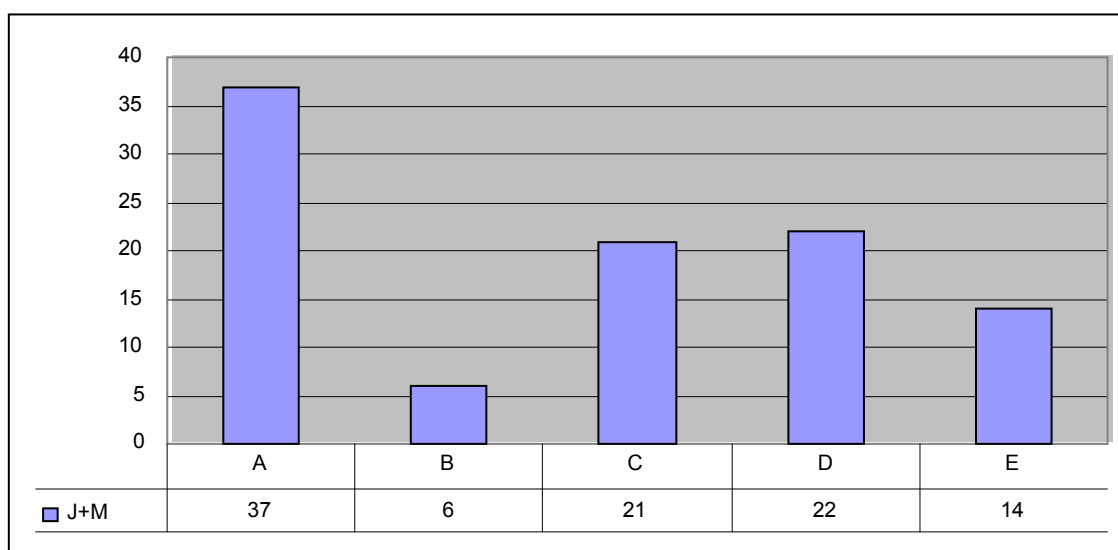
De antwoorden van de enquêteformulieren werden manueel verwerkt met een turflijst. Hierbij werd het aantal keer dat een antwoord bij een bepaalde vraag werd genoemd, geteld.

- **Bespreking van de resultaten**

Bij het interpreteren van de gegevens werd eerst naar de volledige groep gekeken, daarna werd nagegaan of de antwoorden van jongens en meisjes verschillend waren.

Vraag 1: Wat heb ik geleerd uit de lessen voetbal?

- A. Ik weet nu beter hoe ik moet vrijlopen tijdens voetbal om zo beter te kunnen deelnemen aan het spel.
- B. Ik heb vooral de benamingen 'kaats' , 'speel', 'in de rug' onthouden.
- C. Ik zorg ervoor dat medeleerlingen die minder goed kunnen voetballen beter voetballen omdat ik geleerd heb om hen aanwijzingen te geven.
- D. Ik weet nu dat bij voetbal dezelfde principes gelden omtrent vrijlopen enz. als bij elk spel dat met de bal wordt gespeeld.
- E. Ander antwoord:

Figuur 9: spreiding van antwoorden van de volledige groep op vraag 1: Wat heb ik geleerd uit de lessen voetbal?

37 lln antwoordden (A) : Ik weet nu beter hoe ik moet vrijlopen tijdens voetbal om zo beter te kunnen deelnemen aan het spel.

22 lln antwoordden (D) : Ik weet nu dat bij voetbal dezelfde principes gelden omtrent vrijlopen enz. als bij elk spel dat met de bal wordt gespeeld.

21 lln antwoordden (C) : Ik zorg ervoor dat medeleerlingen die minder goed kunnen voetballen beter voetballen omdat ik geleerd heb om hen aanwijzingen te geven.

14 lln antwoordden (E) : een ander antwoord (bijvoorbeeld: "dat je in een team moet spelen").

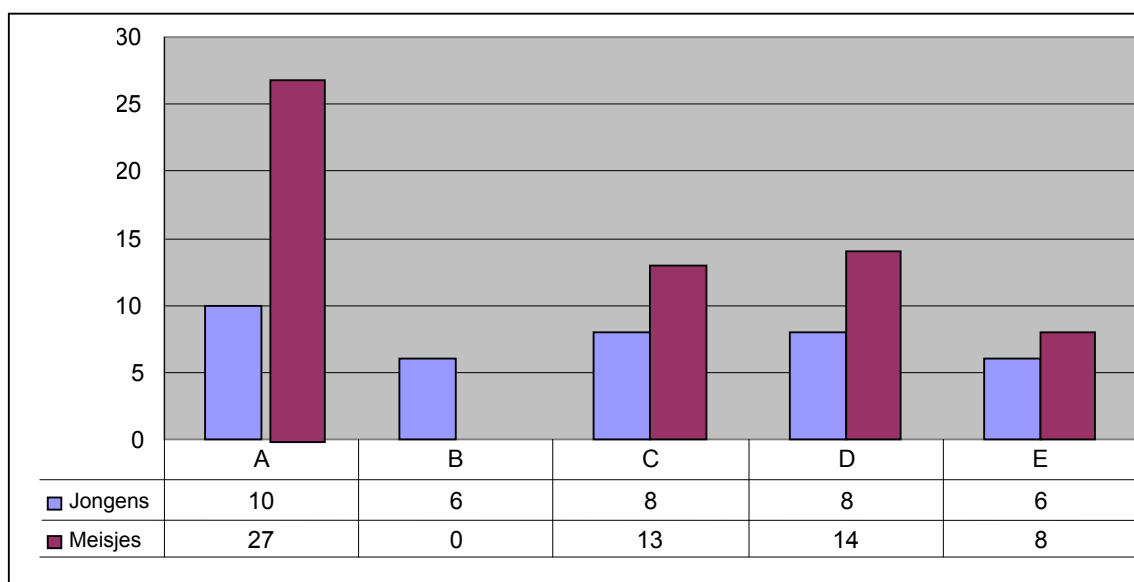
6 lln antwoordden (B) : Ik heb vooral de benamingen 'kaats' , 'speel', 'in de rug' onthouden.

Deze resultaten geven duidelijk aan dat er tijdens dit korte leerproces voldoende aandacht werd besteed aan belangrijke spelprincipes en dat de leerlingen hiervoor de nodige taal hebben gekregen.

Zowel op het cognitieve als op het sociale vlak werden leerdoelen bereikt. Met betrekking tot het cognitieve leergebied geven leerlingen aan dat ze weten hoe ze moeten vrijlopen; wat betreft het sociale leergebied verwijzen ze naar het feit dat ze geleerd hebben om minder vaardige leerlingen te coachen om hen in hun spel te ondersteunen.

We stellen vast dat de leerlingen doorheen de lessen ook inzicht hebben verworven in bepaalde transferprincipes. Bijvoorbeeld het vrijlopen om zich aanspelbaar op te stellen voor de baldrager of in steun komen, is voor deze leerlingen een fundamenteel spelprincipe dat zij herkennen. Het is belangrijk om de leerlingen te helpen bij het maken van de juiste transfer van de speel-leer-situatie naar de wedstrijdsituatie en hen te doen inzien waar men die transfer kan maken. Dit maken we waar door de intentionaliteit en de zingeving van de opdracht mee te delen. Leerlingen weten trouwens graag waarom ze iets moeten doen en welk nut het heeft. Door het spelprobleem in de juiste vaktaal te benoemen en het tactisch principe aan te geven waarmee men het spelprobleem kan oplossen, helpen we de leerlingen om spelsituaties beter te begrijpen. We brengen tactieken op het bewuste niveau.

Vergelijken we de antwoorden van de jongens met die van de meisjes dan zien we het volgende:

Figuur 10: spreiding van antwoorden van jongens vs meisjes op vraag 1: Wat heb ik geleerd uit de lessen voetbal?

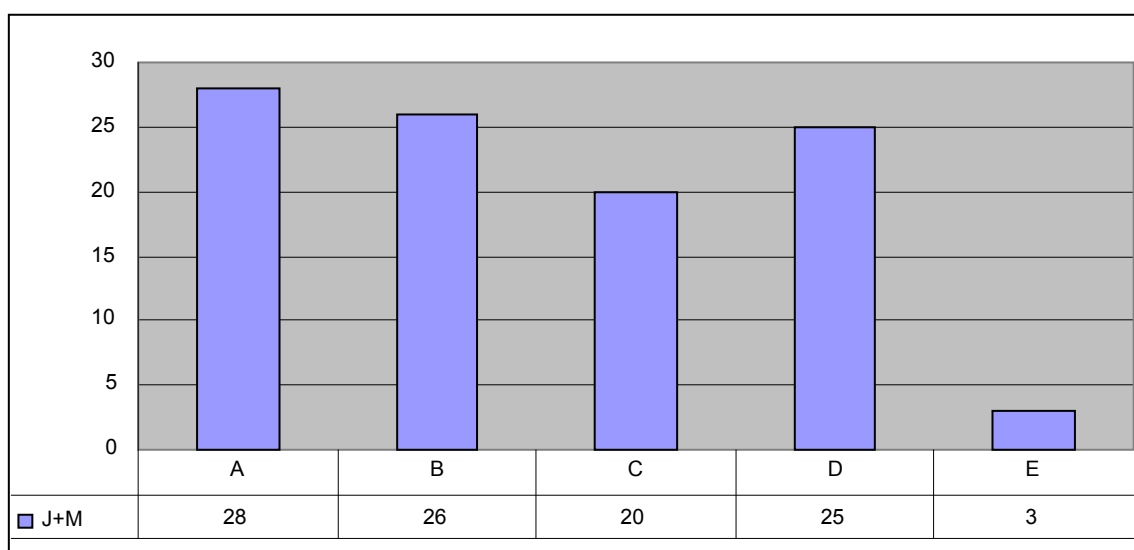
Bijna de helft van de meisjes en 1/3de van de jongens geeft aan dat ze vooral geleerd hebben hoe ze moeten vrijlopen om zo beter te kunnen deelnemen aan het spel (A). Vrijlopen is een belangrijk spelbepalend principe: het betekent immers meespelen zonder bal, zich uit dekking bewegen, zich aanspelbaar opstellen, zich

verplaatsen om de balbezitter de gelegenheid te geven in gunstige omstandigheden de bal door te spelen.

Bij de jongens stellen we vast dat alle antwoordmogelijkheden worden gebruikt en dat de spreiding hiervan redelijk evenwichtig is. Bij de meisjes daarentegen valt het op dat zij de voetbalspecifieke begrippen 'kaats', 'speel', 'in de rug' niet onthouden hebben. Misschien omdat zij hiervoor minder aandacht hebben kunnen vrijmaken tijdens het spel.

Vraag 2: Wat weet ik meer over tactiek binnen een doelspel?

- A. Na het geven van een pas mag je niet blijven staan omdat je je direct weer moet aanbieden om een pas te kunnen krijgen.
- B. Je moet er steeds voor zorgen dat de balbezitter steeds naar 2 kanten afspeelmogelijkheden heeft.
- C. Om de bal te kunnen krijgen moet je weglopen van je verdediger omdat je zo opnieuw aanspeellijnen opent.
- D. Een bal breed spelen is in voetbal niet zo slim, je speelt de bal beter diep.
- E. Ander antwoord:

Figuur 11: spreiding van antwoorden van de volledige groep op vraag 2: Wat weet ik meer over tactiek binnen een doelspel?

28 In antwoordden (A) : Na het geven van een pas mag je niet blijven staan omdat je je direct weer moet aanbieden om een pas te kunnen krijgen.

26 In antwoordden (B) : Je moet er steeds voor zorgen dat de balbezitter steeds naar 2 kanten afspeelmogelijkheden heeft.

25 In antwoordden (D) : Een bal breed spelen is in voetbal niet zo slim, je speelt de bal beter diep.

20 lln antwoordden (C) : Om de bal te kunnen krijgen moet je weglopen van je verdediger omdat je zo opnieuw aanspeellijnen opent.

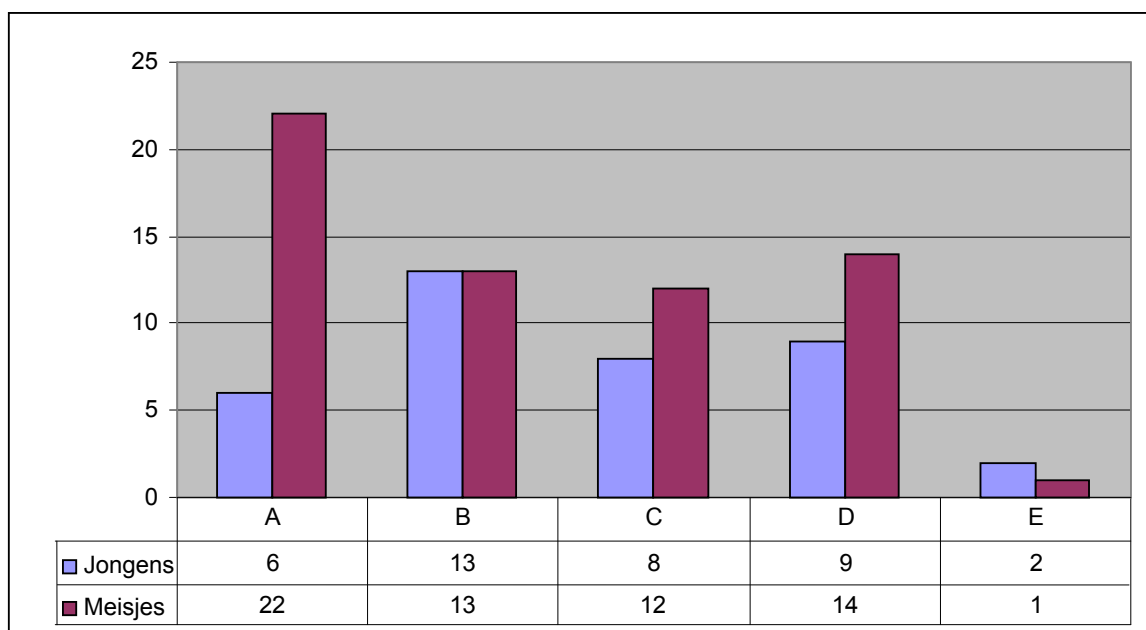
3 lln antwoordden (E) : ander antwoord

Om spelproblemen te kunnen oplossen is het belangrijk dat leerlingen leren een spelprobleem herkennen en dat zij zicht hebben op de mogelijke opties om het probleem op te lossen. Hiervoor is het belangrijk dat zij voldoende kennis hebben over het spel. Spelprincipes verstaan, is een betere garantie op succesvolle deelname aan een spel.

De leerlingen geven aan verschillende tactische principes te kennen die belangrijk zijn in balbezit. Het accent ligt hierbij duidelijk op samenspel gebaseerd op vrijlopen en passelectie (keuze van de meest doeltreffende pas).

Uit de antwoorden van de leerlingen kan men ook afleiden dat de leerkracht tijdens de lessen voldoende heeft gecoacht. De leerlingen hebben duidelijk aangevoeld wat er moest gebeuren en welke principes belangrijk waren.

De vergelijking jongens - meisjes levert het volgende beeld op:

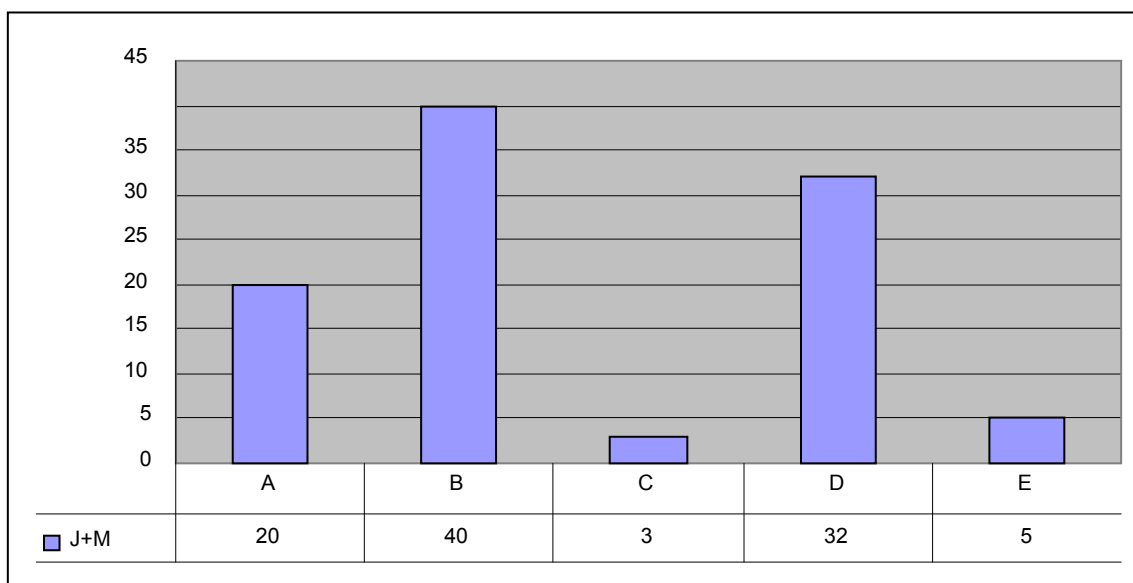

Figuur 12: spreiding van antwoorden van jongens vs meisjes op vraag 2: Wat weet ik meer over tactiek binnen een doelspel?

Opvallend is dat 1/3de van de meisjes beklemtoont dat je na het geven van een pas niet mag blijven stilstaan (A), terwijl 1/3de van de jongens aangeeft vooral te onthouden dat twee afspeelpunten belangrijk zijn (B). Misschien speelt hier het feit dat jongens meer oog hebben voor de bredere spelomgeving terwijl de meisjes eerder gefocust zijn op het eigen spelgedrag.

Vraag 3: Hoe heb ik de les(sen) voetbal beleefd?

- A. Voetbal zal nooit iets zijn wat ik graag doe.
- B. Ik vond de lessen voetbal fijn en kon goed deelnemen aan het spel.
- C. Ik vond het moeilijk maar heb altijd met veel inzet geoefend.
- D. Ik heb veel bijgeleerd.
- E. Ander antwoord:

Figuur 13: spreiding van antwoorden van de volledige groep op vraag 3: Hoe heb ik de les(sen) voetbal beleefd?

40 lln antwoordden (B) : Ik vond de lessen voetbal fijn en kon goed deelnemen aan het spel.

32 lln antwoordden (D) : Ik heb veel bijgeleerd.

20 lln antwoordden (A) : Voetbal zal nooit iets zijn wat ik graag doe.

5 lln antwoordden (E) : Ander antwoord.

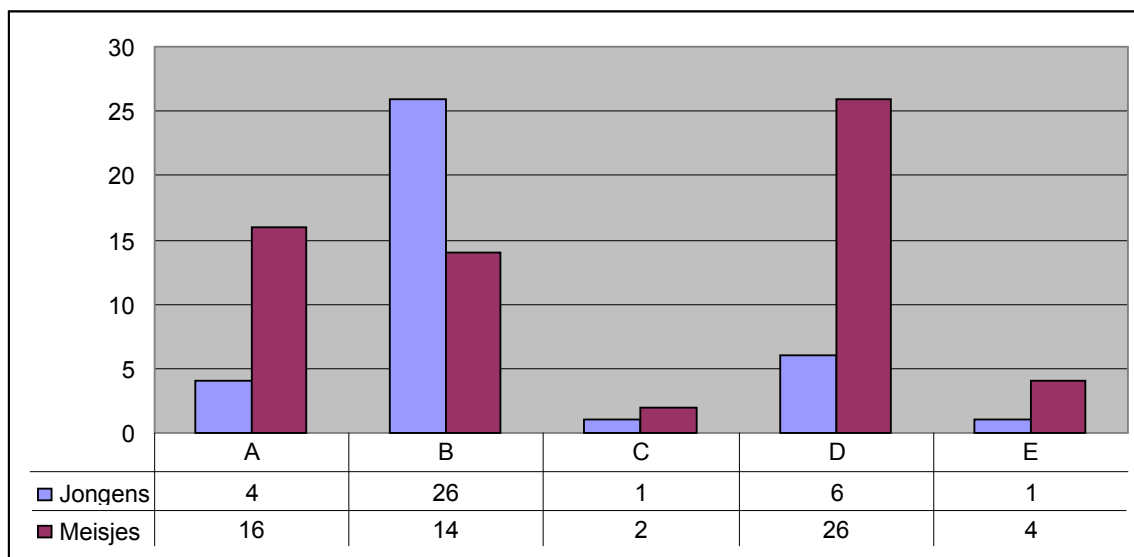
3 lln antwoordden (C) : Ik vond het moeilijk maar heb altijd met veel inzet geoefend.

20 leerlingen of $\frac{1}{5}^{\text{de}}$ van alle leerlingen zegt dat voetbal nooit iets zal zijn wat ze graag doen. Dit onderstreept het belang van positieve coaching en een enthousiaste houding van de leerkracht.

Aangezien slechts 3 leerlingen van de 100 van mening waren dat ze de lessen voetbal moeilijk vonden, mogen we stellen dat de gekozen spelvormen en de spel-nabije oefeningen zeker haalbaar waren.

Haalbare opdrachten leiden tot succes en plezierbeleving. 40 van de 100 leerlingen geven aan dat ze de lessen voetbal fijn vonden en dat ze goed konden deelnemen aan het spel en 32 leerlingen stellen expliciet dat ze veel hebben bijgeleerd. Hier

kan men de vraag stellen of dat zowel voor de meisjes als voor de jongens geldt. Onderstaande tabel geeft hieromtrent alvast een genuanceerder beeld.

Figuur 14: spreiding van antwoorden van jongens vs meisjes op vraag 3: Hoe heb ik de les(sen) voetbal beleefd?

2/3de van de jongens vindt het leuk en meent van zichzelf dat ze goed kon deelnemen aan het spel (B) terwijl bijna de helft van de meisjes aangeeft veel te hebben bijgeleerd (D). Wellicht speelt het feit dat heel wat jongens thuis, op de speelplaats of in clubverband al enige voetbalinitiatie hebben gehad hier een belangrijke rol. De meeste jongens zijn reeds vertrouwd met de belangrijkste spelregels, kennen het fundamenteel onderscheid tussen balbezit en balverlies, hebben een zeker inzicht in ruimte en tijd en beschikken over een vrij goed balgevoel. De meisjes uit de groep daarentegen missen elke voetbalspecifieke basis.

Het zijn ook hoofdzakelijk meisjes die aangeven dat voetbal nooit iets zal zijn wat ze graag doen. Dit antwoord sluit sterk aan bij het typisch mannelijk imago dat de voetbalsport heeft.

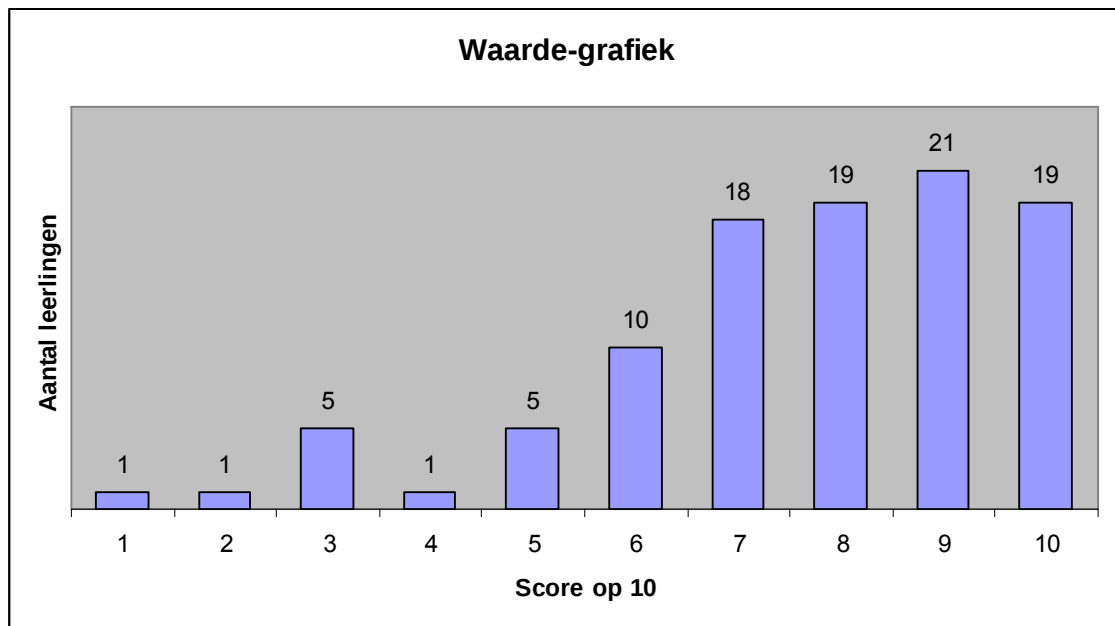
Vraag 4: Duid op de schaal je waardering aan over de lessen voetbal.

1 = helemaal niet leuk

10 = super

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

De figuur op de volgende pagina geeft weer hoe leerlingen het spelenderWijs voetballen hebben geapprecieerd.

Figuur 15: waardering over de lessen voetbal

77% van de leerlingen is enthousiast over de lessen voetbal en geeft hiervoor een score van 7 tot en met tien.

Kinderen hebben plezier in het voetballen als hun ontwikkelingsmogelijkheden op het juiste moment en de juiste wijze worden aangesproken. De spelgerichte benadering maakt deze verwachtingen zeker waar. Spelers hebben er plezier in als je ze voetbaltaken geeft die ze ook daadwerkelijk aankunnen.

- **Besluit**

Voetbal spelenderWijs aanbieden betekent niet dat dit voor kinderen te complex of te moeilijk is. Integendeel. Het vraagt van de leerkracht wel een zeer degelijke voorbereiding om voetbalsituaties te selecteren, te vereenvoudigen en op maat van de leerlingen aan te bieden.

Algemeen besluit

Ik ben van mening dat dit afstudeerproject een handig hulpmiddel is voor leerkrachten om voetbal op een spelgerichte manier te onderwijzen. De uitgewerkte lessenreeks geeft een goed idee van wat in de lagere school haalbaar is. Ik hoop dat dit werk ook een meerwaarde zal zijn voor de studenten die tijdens hun stages voetbal moeten geven terwijl ze zelf weinig ervaring hebben in deze sportdiscipline.

Bovendien mag ik wel stellen dat tijdens het werken aan dit afstudeerproject mijn inzichten met betrekking tot het onderwijzen van voetbal enorm gegroeid zijn. Als voetballer heb ik gedurende 15 jaar 'voetbalonderricht' gekregen. Ik speelde o.m. in K.Lierse S.K. en OHLeuven en zat gedurende twee jaar in de Topsportschool te Leuven. Toch heb ik tijdens mijn opleiding als leerkracht LO aan de KHLeuven een aantal theoretische inzichten verworven waardoor ik geleerd heb om een sportspel om te vormen naar een spelgerichte leerlijn. Ik ben er zeker van dat dit later nog goed van pas komt.

Literatuurlijst

Behets D., (2005). Bewegingsopvoeding. Een vakconcept als uitnodiging om te leren. Leuven, Acco.

Boone M., De Wael M. & Pattyn G. (2004). Kinderen bewegen deel 1 – balvaardigheden, lijn- en doelspelen, basketbal, voetbal.

Goethals R., & Vansteenbrugge P. (2000). Leren voetballen. Een spelgerichte en coöperatieve methode, Gent: PVLO.

Helsen W. (1997). Beter leren voetballen. Een nieuwe kijk op theorie en praktijk, Leuven: Acco.

Hoogeveen P., Winkels J. (2011). Het didactisch werkvormenboek. Variatie en differentiatie in de praktijk, Assen, Van Gorcum.

Lauder Alan G. (2001). Play Practice: the Games Approach to Teaching and Coaching Sports - hoofdstuk 7: The P's of Perfect Pedagogy.

Leysen H., & Dehandschutter, T. (2001). Basketbal op school. Spelend leren. Leuven, Acco.

Leysen H., (2004). What's in a game? Spel didactische verkenningen. Leuven/Voorburg, Acco.

Leysen H., & Dehandschutter, T. (2008). Hou het speels. Spelers ondersteunen in hun spel. Leuven, Acco.

Leysen H., (2010). Onuitgegeven cursus LOP.

Leysen H., (2010). Een brede kijk op spelonderwijs. In: Wyckmans, P. en Behets, D. (red.). Lichamelijke Opvoeding: bewegen en zoveel meer. Leuven, Acco.

Leysen H., (2011). Implementatie van de SpelenderWijs aanpak in Vlaanderen. Onderwijspraktijk en kennisperceptie van leerkrachten LO: vaststellingen en uitdagingen. In: Pardaens, P. en Behets, D. (red.). LO: een leerweg op maat. Leuven, Acco.

Vansteenbrugge P., Goethals R., & Van Renterghem B. (2004). Leren voetballen. Een spelgerichte methode. Monografie voor Lichamelijke Opvoeding nr. 44. Uitgave van het Publicatiefonds voor Lichamelijke Opvoeding vzw.

SPELREGELS VOOR U6 TOT U13

Redactie: KBVB, Michel Sablon, Technisch Directeur K.U. Leuven, Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesithérapie, Prof. Dr. Werner Helsen, Bart Gilis

<http://learnweb.harvard.edu/alps/thinking/docs/trancost.htm>

<http://www.nwlink.com/~donclark/hrd/learning/transfer.html>

Bijlage

Bijlage 1: Vragenlijst Voetbal - Afstudeerproject “SpelenderWijs voetballen”

Vragenlijst Voetbal
Afstudeerproject "SpelenderWijs voetballen"

Pieter Liétar

Mentor Mevr. H. Leysen
KHLeuven

Naam:

Klas:

Opdracht: Omcirkel het antwoord dat het meest voor jou past.

Vraag 1: Wat heb ik geleerd uit de lessen voetbal?

- F.** Ik weet nu beter hoe ik moet vrijlopen tijdens voetbal om zo beter te kunnen deelnemen aan het spel.
- G.** Ik heb vooral de benamingen 'kaats' , 'speel', 'in de rug' onthouden.
- H.** Ik zorg ervoor dat medeleerlingen die minder goed kunnen voetballen beter voetballen omdat ik geleerd heb om hen aanwijzingen te geven.
- I.** Ik weet nu dat bij voetbal dezelfde principes gelden omtrent vrijlopen enz. als bij elk spel dat met de bal wordt gespeeld.
- J.** Ander antwoord:

Vraag 2: Wat weet ik meer over tactiek binnen een doelspel?

- F.** Na het geven van een pas mag je niet blijven staan omdat je je direct weer moet aanbieden om een pas te kunnen krijgen.
- G.** Je moet er steeds voor zorgen dat de balbezitter steeds naar 2 kanten afspeelmogelijkheden heeft.
- H.** Om de bal te kunnen krijgen moet je weglopen van je verdediger omdat je zo opnieuw aanspeellijnen opent.
- I.** Een bal breed spelen is in voetbal niet zo slim, je speelt de bal beter diep.
- J.** Ander antwoord:

Vraag 3: Hoe heb ik de les(sen) voetbal beleefd?

- F. Voetbal zal nooit iets zijn wat ik graag doe.
- G. Ik vond de lessen voetbal fijn en kon goed deelnemen aan het spel.
- H. Ik vond het moeilijk maar heb altijd met veel inzet geoefend.
- I. Ik heb veel bijgeleerd.
- J. Ander antwoord:

Vraag 4: Duid op de schaal je waardering aan over de lessen voetbal.

1 = helemaal niet leuk 10 = super

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Schrijf hier je persoonlijke mening, opvatting, iets wat je is opgevallen tijdens de les(sen) voetbal, iets wat je zal bijblijven...

Hartelijk dank voor je sportieve medewerking !